

MITÄ ON SIJAISISARUUS?

ohjaajanopas

Christine Väliavaara

Tuntui jännittävältä odottaa
uutta perheenjäsentä
ja valmistella huonetta hänelle

Uppoudun tähtiä katsolessani
miettimään menneitä,
kun olin pienempi
ja asuin kaupungissa.
yhdessä äidin ja isän kanssa.

Kiitokset!

Kiitokset yhteistyöstä ja kommenteista:

Pesäpuun nuorten sijaissisarusten kehittäjäryhmä: Anu, Eero, Heidi, Jenni ja Petra
Sosiaalityöntekijä Riitta Siekkinen, KASTE, Itä- ja Keski-Suomi
Sosiaalityöntekijä Merja Kerola, Jyväskylän perheneuvola
Pesäpuun työntekijät

Innoituksesta kiitos: New Beginnings – materiaali (2004), Irish Foster Care Assosiation

Käsikirjoitus ja valokuvat: Christine Väliavaara

Piirroksat: Virpi Uotinen

Graafinen suunnittelu: Lahja Kallinen, Aava & Bang

© Christine Väliavaara ja Pesäpuu ry, LUPAUS LAPSELLE®.

Kustantaja: Pesäpuu ry

ISBN 978-952-67222-9-0

Painopaikka: Oy Fram Ab, Vaasa 2012

Tilaukset: www.pesapuu.fi/verkkokauppa

MITÄ ON
SIJAISSISARUUS?
ohjaajanopas

Christine Väliavaara

Sisällys

ALKUSANAT.....	7
1. Mikä on Sijaissisaruus- valmennusryhmä?.....	8
1.1. Ennakkovalmennuksen sisältö.....	8
1.2. Materiaalit.....	8
1.3. Kuka voi ohjata ryhmiä?.....	9
2. Miksi sijaissisarukset tarvitsevat valmennusta ja tukea?.....	10
3. Ryhmän ohjaaminen.....	13
3.1. Tiedottaminen ja ryhmän kokoaminen.....	13
3.2. Ennakkovalmistelut.....	13
3.3. Ryhmäkertojen rakenne.....	13
4. Ryhmätapaamiset.....	14
4.1 Ensimmäinen tapaaminen.....	14
4.2 Toinen tapaaminen.....	22
4.3 Kolmas tapaaminen.....	29
LÄHTEET.....	32
LIITTEET.....	33
LIITE 1 Esite	
LIITE 2 Kutsu & Ilmoittautumislomake	
LIITE 3 & 4 Palautelomakkeet	
LIITE 5 Osallistumistodistus	

ALKUSANAT

Jokaisella sijoitetuilla lapsella ja nuorella on oikeus päästä sijaisperheeseen, joka on valmistautunut tehtäväänsä ennakolta hyvin. Sijaisperheen ennakkovalmennus ja riittävä tuki sijoituksen jälkeen luovat mahdollisuuksia onnistuneelle sijoitukselle.

Sijaisperheen omilla lapsilla on tärkeä rooli sijoituksen onnistumisen kannalta. Siksi myös perheiden omien lasten tarpeet, toiveet ja näkemykset tulee kuulla ja ottaa huomioon silloin, kun aikuiset miettivät sijaisvanhemmiksi ryhtymistä. Tutkimusten mukaan lasten huomioiminen jo valmennusvaiheessa vähentää mahdollisia sijoituksen onnistumiseen liittyviä uhkatekijöitä. Laadukkaansijaisvanhempien valmennuksen ohella onkin kiinnitettävä huomiota myös sijaisperheiden omien lasten perehdyttämiseen.

Olemme Pesäpuu ry:ssä päivittäneet sijaisvanhemmuutta harkitsevien lapsillesuunnattua materiaalia. RAY:n tuella on tuotettu Sijaissisaruuks- opaskirjat ala-jäyläkouluikäisille lapsille. Myös alle kouluikäisten lasten perehdyttämiseen on valmistunut satukirja ja siihen liittyvä oheismateriaali. Mitä on sijaissisaruuks?- ohjaajan opassisältää puolestaan vinkkejä lasten ja nuorten ryhmän ohjaamiseen.

Lastenjanuortenryhmien tavoitteena on valmistaa sijaissisaruuksia heidän tulevaan rooliinsa sijaisperheissä sijajoitusprosesseissa kokemuksellisin ja toiminnallisin keinoin. Sijaissisaruuksryhmät on suunniteltu pidettäväksi samanaikaisesti sijaisvanhempien PRIDE-ennakkovalmennusryhmän kanssa. Lastenjanuorten materiaalit toimivat myös itsenäisesti, jos ryhmään osallistuminen ei ole mahdollista. Niiden avulla vanhemmat voivat käydä lastensa kanssa vuoropuhelua sijaisperhe toiminnasta ja työstä heidän kanssaan sijaissisaruuksuuteen liittyviä kysymyksiä.

Opaskirjojen sekä vertaisryhmätapaamisten ideointiin ja kokeiluun on osallistunut sijaissisaruuksista koottu valtakunnallinen lasten ja nuorten SISSI- kokemus- asiantuntijaryhmä. Myös sijaisvanhempien ja sosiaalityöntekijöiden ideointi ja toiveita on kuultu. Kehittämistyön innoittajana on toiminut Irlantilaisensaijaishuollon organisaation (IFCA) New Beginnings- malli (2004).

Tervetuloa tutustumismatkalle sijaissisaruuksuuteen!

1 MIKÄ ON SIJAISSISARUUS-VALMENNUSRYHMÄ?

Sijaisvanhemmuus koskettaa kokoperhettä ja senvuoksi on tarpeen, että perheenomat lapset ja nuoret saavat ennakkoon tietoa siitä, mitä vanhemmat ovat harkitsemassa. Sijaisperheenomista, biologisista lapsista käytetään nimitystä sijaissisar.

1.1. Ennakovalmennuksen sisältö

Sijaissisaruuks-ryhmissä sijaisvanhemmuutta harkitsevien perheiden omia biologisia lapsia perehdytetään ja valmennetaan tulevaan sijaissaruuteen. Ryhmäläisiä rohkaistaan käymään vuoropuhelua julkaisemaan omia mielipiteitänsä asiasta. Sijaissisaruuks-ryhmäläisten vanhemmat osallistuvat samanaikaisesti sijaisvanhempien ennakovalmennukseen.

Lasten ja nuorten valmennusryhmissä käsitellään perusasioita sijaisperheenä toimimisesta. Neeivätsiis pyritään joamaan kaiken kattava tietopakettiasijaissisaruudesta ja sijoituksen vaikutuksista perheeseen. Tapaamisen suunniteltua käynnistämään vuoropuhelua, tuottamaan myönteistä oppimiskokemuksia ja mahdollistamaan sijoitukseen liittyvien asioiden pohtimisen ja niistä keskustelemisen vertaisryhmässä.

Tapaamisilla käsiteltäviä teemoja ovat:

- Minä ja perheeni
- Miksi lapset/nuoret tarvitsevat sijaisperheitä?
- Mitä sijaisperhe toiminta on?
- Lasten oikeudet
- Perheen arki, tavat ja tottumukset
- Mitä on sijaissisaruuks?

Ryhmissä työskennellään kokemuksellisesti ja toiminnallisesti. Menetelminä tapaamisissa ovat:

- vuoropuhelut ja keskustelut
- pelit, leikit ja rooliharjoitukset
- pari- ja ryhmätyöt
- opaskirjan tehtävät

Ennakovalmennuskoostuu kahdesta kolmen tunnin tapaamisesta, joissa käsitellään sijaissaruuteen liittyviä perusasioita. Alle kouluikäisten ryhmäsisältää vain yhden tapaamisen, jonka toteuttamisvinkit on kuvattu Miuku Pörrönen-satukirjan liitteessä. Lasten ja nuorten tapaamisia voi vielä täydentää elokuva-kerralla (ks. 29).

Ryhmätapaamiset vaativat mukana oljoita sitoutumista ja voimavaroja. Ryhmä on hyvä pitää samanaikaisesti sijaisvanhempien ennakovalmennuksen kanssa illan tai lauantaisin.

1.2. Materiaalit

Sijaissisaruuks - ryhmän ohjaajan opas

Ryhmän ohjaajan opas sisältää vinkkejä 2-3 tapaamisen ohjaamiseen. Tapaamiset on mallinnettu melko yksityiskohtaisesti helpottamaan ohjaamista. Ryhmästä ja ohjaajista kuitenkin riippuu, miten ohjeita soveltaa ja kuinka paljon aikaa eri harjoituksiin käyttää. Tapaamisia voi vapaasti muokata. Jokainen ryhmän ohjaaja tukeutuu omaan kokemukseensa, taitoihinsa sekä persoonaansa. On tärkeää huomioida myös ryhmäläisten tarpeet ja toiveet. Ohjaajien kannattaa varata riittävästi aikaa materiaaliintutustumiseen, suunnitteluun ja valmisteluihin sekä tapaamisten reflektointiin ja purkuun. Palautteen keruu ryhmistä on osa ryhmäprosessia.

Alle kouluikäisten satukirja

Pienimmille lapsille on suunniteltu oma perehdytysmateriaali, joka sisältää sijoitusprosessista kertovan satukirjan (Miuku Pörrönen). Satukirjan liitteenä on toimintavinkkejä 1-2 kolmen tunnin tapaamisen läpiviemiseksi alle kouluikäisten ryhmässä. Tapaamisten ohjeistamateriaaleihin kuuluvat Kissanpäivät-pelisekä Avaintarina-kuvat. Toinen tapaaminen on elokuvakeräta. Muumin peikon tarinoita tuttu, Näkymätön lapsi-animaatio, sopii hyvin sijaissaruusteeman käsittelyyn. Tässä oppaassa on vinkkejä alle kouluikäisten sekä alakouluikäisten lasten kanssa työskentelyihin elokuvan pohjalta.

Lasten ja nuorten oppaat

Sijaissisaruskurssimateriaaliin kuuluvat lapsille ja etta- vat opaskirjat alakouluikäisille ja kirjajyläkouluikäisille. Opaskirjojen sisältöjä käydään toiminnallisesti läpi tapaamiskerroilla ja samojen teemojen käsittelyä myös vanhempien ennakkovalmennuksessa. Tavoitteena on, että vanhemmat ja lapset keskustelisivat sijoitukseen liittyvistä asioista yhdessä kotona opaskirjan avulla, sensisältöä tutkien ja tehtäviä täydentäen. Opaskirjojen avulla pyritään tuomaan näkyväksi sijaissisarusten tärkeä rooli sijaisperheissä ja sijoitusprosesseissa. Tapaamisiin on mahdollista liittää kolmanneksi ker- raksi elokuvatyöskentely, jota on kuvattu jäljempänä. Alakouluikäisille soveltuu animaatio Näkymätön lapsi ja yläkouluikäisille elokuva Tarina Rosasta – sijoitetut lapset kertovat.

1.3. Kuka voi ohjata ryhmiä?

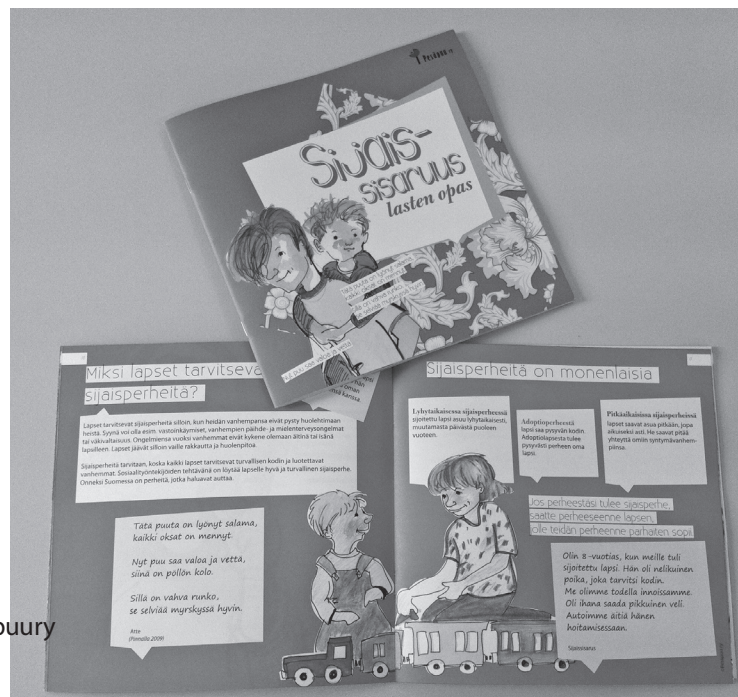
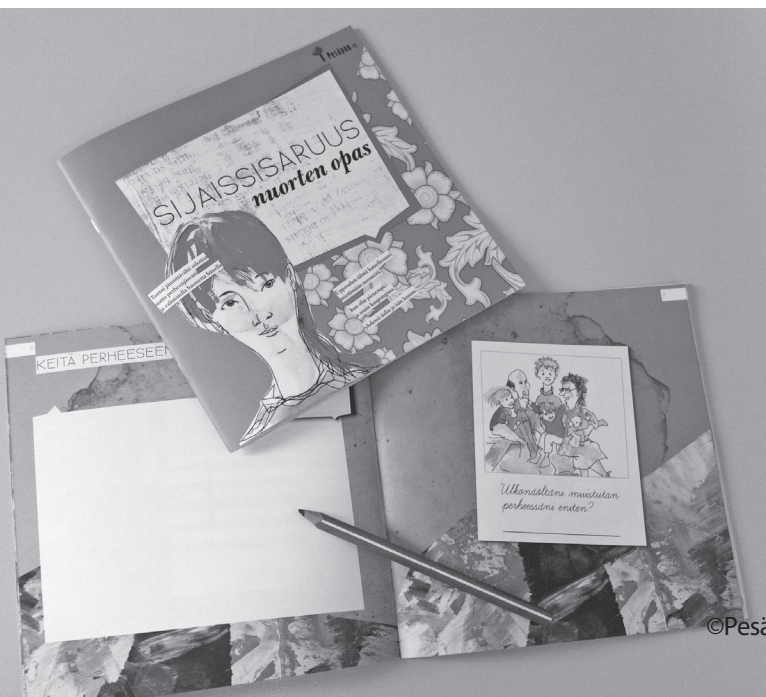
Lasten ja nuorten ryhmien ohjaussuosittelaa tehtävän ohjaajajarina. Ohjaajilla tulee olla kokemusta per- hehoidosta, ryhmäohjaamisesta sekä lasten kanssa toimimisesta. Ohjaajina voivat toimia esim. sosiaali- työntekijä/sijaisvanhempisekä sijaissisaruskokemus- asiantuntijana. Kokemusasiantuntijan rooli ryhmän ohjaamisessa on tärkeä, koska hän voi toimia rooli- mallina, vastata kysymyksiin ja välittää tietoa elämästä sijaisperheessä. Lasten ja nuorten oppaat sekä niiden harjoitukset ovat osa ryhmäprosessia.

Lasten ja nuorten ryhmät on mahdollista ohjata eril- lisinä ryhminä tai suuryhmänä, jota jaetaan kahdeksi ikätasoryhmäksi harjoitusten aikana. Sekä satukirja että lasten ja nuorten oppaat mahdollistavat sen, että lapset voivat tutustua aiheeseen myös kotona yhdessä vanhempiensa kanssa.

Materiaalit:

- Miuku Pörrönen – paketti (alle kouluikäiset)
  - Satukirja ja ohjaajan ohjevihkonen
  - Avaintarina-kuvat
  - Kissanpäivät-peli
- Sijaissisaruu – lasten opas (alakouluikäiset)
- Sijaissisaruu – nuorten opas (yläkouluikäiset)
- Oheismateriaaliksi suositeltavat elokuvat:
  - Muumipeikko ja Näkymätön lapsi (alle 12-v.)
  - Tarina Rosasta – sijoitetut lapset kertovat, (yli 12-v.)

Tilaukset: www.pesapuu.fi/verkkokauppa

2 MIKSI SIAISSISARUKSET TARVITSEVAT VALMENNUSTA JA TUKEA?

Sijoitetunlapsentainuorentulosijaisperheeseen muuttamalla monin tavoin perheen arkea. Sijaisperheen biologisten lasten perhe-elämämuuttuuyksityisestä julkiseksi, kun kodin avautuvat niin viranomaisille kuin sijoitettujen lasten läheisillekin. Tällä voi olla vaikutusta koko perheen identiteettiin. Tutkimusten mukaan muutokset näyttäytyvät sijaissisarusten elämässä moniulotteisina.

”AJATTELIN, ETTÄ IHANAA! KUN MULLA LUKIYSTÄVÄKIRJASSAKIN, HARTAIN TOIVEENI ON PIKKUSISKO”

Tutkimusten mukaan useimmat sijaissisarukset pitävät suhdettaan sijoitettuun lapseen lämpimänä. Ingrid Höjerin (2007) tutkimukseen osallistuneista 684 sijaissisaruksesta 75% kuvasi suhdettaan sijoitettuun lapseen hyväksitaerittäin hyväksi ja 50% piti sijoittelusta kuin oman sisarusenaan. Kaksikolmasosa piti sijoituksen mukanaantuomiamuutoksia myönteisinä tunteina. Sijaisperhe-elämän myönteisinä puolina koettiin perhe-elämän vilkastuminen sekä uusien leikkikaverien ja sisarusten saaminen. Myös moni suomalaisiin haastattelututkimuksiin osallistuneista nuorista on ollut sitä mieltä, että loppujen lopuksi sijaissisaruseioletavallista sisaruutta kummallisempi asia (Inkilä 2000; Brask 2005; Kyllönen ja Sutinen 2007; Kinnunen, 2008; Kerola 2010).

Sijaissisarukset ovat kokeneet myönteisenä asian, että vanhempien läsnäolo perheessä on lisääntynyt sijaisperheeksi ryhtymisen myötä ja perheen kasvatuskäytännöt ovat yhtenäistyneet. Toisaalta vapauden ja oman rauhanonkoettuvähentyneen, kun perhe-elämästä on tullut säännön mukaisempaa. Sijaissisaruden myötä on myös opittu ymmärtämään erilaisia ihmisiä, kasvettuihin isemmiksi ja opittu arvostamaan omaa perhettä.

”NO KYLLÄ MÄ PIÄN SITÄ NIINKU SISKONA”

Sijaissisaruden myötä perheen lasten alkuperäinen syntymäjärjestys muuttuu ja osa lapsista voi kokea syrjäytyvänsä, kun ei ole enää vanhin tai nuorin. Sijaissisarukset kokevat hyvin pienenä perheeseen sijoitetut lapset helpommin osaksi omaa perhettä ja täysivaltaisina sisaruksina. Kun lasten ikä eroon pieni, koetaan sijoitettulapsikaverina. Silloin kun sijaissisaruseioletavallista sijoitettua vanhempia, suhde koetaan enemmän sisaruussuhteeksi, jossa isompi kantaavastuutapienemmästä. Biologisten lasten on helpompaatulla toimeen samanikäisten nuorempien sijoitettujen lasten kanssa. (Inkilä 2000; Brask 2005; Kyllönen ja Sutinen 2007; Kinnunen, 2008; Kerola 2010, Youness ja Harp 2007.)

Perheen nuorimmat biologiset lapset (6-8-v.) kokevat sijoituksen useimmissa avampanakin vanhemmat lapset (yli 9-12-v.). Syynä voi olla kehitysvaiheelle tyypillinen itsekäsyyssikä kognitiivisen kapasiteetin ja puolustusmekanismien kehittymättömyys (Kaplan 1988). Pienemmät lapset saattavat ajatella, että lapsion sijoitettu heille, koska tämä on ollut paha taipoa, saattaisiko hänelle itselleen käydä samoin.

Sijaissisaruteen liitetään syviä tunteita ja välittämistä. Sijaissisarukset kertovat, että iädiä ja hahistelu sijaissisarusten kesken ovat tavallisia, mutta niin ovat myös välittäminen ja läheisyys. Sisaruussuhteen koetaan tarjoavan rakkautta, iloa ja turvallisuuden tunnetta. (Youness ja Harp 2007)

”SÄ ET VOI KUVITELLA, MILTÄ TUNTUU...”

Uudentulokkaan hyväksyminen perheen jäseneksi ei ole aina helppoa. Sijaissisaruteen liittyy alkuvaiheessa paitsi innostuneisuuden myös mustasukkaisuuden, kilpailun, pelon ja ahdistuksen tunteita (Younes ja Harp 2007). Mustasukkaisuuteen liittyy erityispiirteitä, kun biologinen lapsi menettää osan vanhempiensa huomiosta ja aineellista eduistaan. Sijoitettupuoletaan vaistoava vanhempien ja biologisten lasten välisen kiinteän tunneteen (Laurila 1993). Sisaruskateuson suhteessa läsnä sijoitetun kokiessa paikkansa perheessä

epävarmemmaksiverrattunasijaissisaruksenitsestään selvään asemaan perheessä (Höjer 2001). Sijaissisaruksista on välillä vaikeaa määritellä, ketä perheeseen kuuluu. Hesaattavat pelätä, etteivät sijoitetut lapset pidä heistä.

Sijaissisarukset kertovat joutuneensa kohdakkain jakamisen jaluopumisen tunteiden kanssa. Vanhemmilta saadun huomion vähenemisen lisäksi taloudellisen kuormituksen lisääntyminen, kasvavastressi ja yksinoloajan väheneminen koetaan sijaissisarouden kielteisinä puolina (Youness ja Harp 2007).

Sijaissisaruuksuhteissa konfliktit koetaan monella tapaa samanlaisina kuin tavallisissakin sisaruussuhteissa. Epätavallisia ristiriitaisia tilanteita selitetään sijoitettujen lasten aiemmillä vaikeilla elämänkokemuksilla ja niistä pyritään ymmärtämään (Höjer 2007). Vanhempien tasapuolisuus on sijaissisarusten mielestä tärkeää. Sisarusten välejä helpottaa, jos vanhemmat pystyvät luomaan tyydyttävän suhteen perheen jokaiseen lapseen. Sisaruussuhteesta muodostuu todennäköisesti sitä läheisempi, mitä tasapuolisempi lapsen kokemus vanhempien kohtelusta on.

Ristiriidat ovat myös mahdollisuus, sillä ne tarjoavat lapsille mahdollisuuden oppia tunnistamaan omia tarpeitaan, ilmaisemaan ja puolustamaan niitä. Sisaruussuhteet tarjoavat hyvän väylän opetella käsittelemään vihan, turhautumisen ja mustasukkaisuuden tunteita rakkauden ja läheisyyden tunteiden ohella. Kilpailutilanne perheessä saattaa jopa tukea lasten kehitystä ja identiteetin muodostamista.

Aikuistuttuaan monet sijaissisarukset kokevat sijaisperhe-elämän myötä kasvaneensa ihmisenä ja oppineensa arvokkaita asioita elämästä, kuten empatiaa, suvaitsevaisuutta ja tunteiden käsittelyä. Jälkikäteen ajatellen sijoitusprosessissa on biologisten lasten mielestä ollut vaikeinta sijoitetun lapsen lähtö perheestä surun ja haikeuden tunteineen (Youness ja Harp 2007).

"EI NÄISTÄ ASIOISTA VOI PUHUA KAVEREILLE..."

Sijaissisarukset toimivat usein vanhempien apuna ja lasten oheiskasvattajina (Inkilä 2000). He joutuvat tasapainottelemaan lojaliteettiristiriitojen kanssa. He saavat kuulla sijoitettujen lasten kertovan menneisyyden kokemuksistaan, laiminlyönnistä ja hylkäämisistä.

Sijaissisarukset kokevat epä tietoisuutta siitä, kenelle näistä asioista voisi kertoa ja joka ahemmennystään. Höjer (2007) puhuu viattomuuden menettämisestä, kun lapset joutuvat liian nuorena kuulemaan asioita, joiden käsittelyyn heidän ymmärryksensä ei vielä riitä. Seurauksena voi olla empatian aiheuttamaa uupumista, myötätuntostressiä tai sijaistraumatisoitumista. Vaikka sisaruussuhde olisi lämmintä ja läheinen, se saattaa silti sisältää haastavia tilanteita sijoitetun elämän historiasta johtuen (Höjer 2007).

Aiemmat kokemukset voivat vaikuttaa monintavoin sijoitetun lapsen käyttäytymiseen. Traumatisoituminen voi ilmetä satuiluna, valehteluna tai muunahämmentävänä käyttäytymisenä. Sijoitettujen lasten tavat ja tottumukset voivat olla poikkeavia tavallisissakin vuorovaikutustilanteissa, kuten esim. ruokapöydässä. Sijaissisarukset kokevat tämän sijoitettujen lasten erilaisuuden, käytösongelmat sekä biologisten vanhempien uhkaavan käytöksen kielteisinä ja hämmentävinä asioina. He kantavat myös huolta omien vanhempiensa jaksamisesta (Brask 2005).

Biologisten lasten epävarmuuden ja yksinäisyyden tunteita ei välttämättä tunnisteta sijaisperheessä. Lasten oletetaan selviytyvänsä. Sijaissisarusten voi olla vaikea alähestyä ja vaivata kuormitettujen vanhempien (Höjer 2007). Monilla sijaissisaruksilla on myös taipumusta tukahduttaa omia tarpeita ja kielteisiä tunteita, koska he eivät halua aiheuttaa pahaa mieltä muille tai lisätä vanhempien taakkaa. Tällä voi olla epäsuotuisia vaikutuksia sijaissisarusten omalle kehitykselle. Tähän asti ei ole riittävästi huomioitu sitä, että sijaissisarukset tarvitsevat purkamisen paikkoja ja vertaistukea siinä, missä muutkin sijaisperheen jäsenet.

"KERROTTIIN VAIN ETTÄ TULEE. EI HIRVEÄSTI KYSELY, ETTÄ OISKO MUKAVA,"

Ongelmaksi sijoitettujen lasten ja sijaissisarustenvälillä ovat yhtenä vaikuttajana vanhempien väsymisen ja perhehoidon sijoitusten katkeamisen sijaitetun lapsen biologisten vanhempien tai sosiaalityöntekijöiden kanssa ilmenneiden yhteistyö vaikeuksien rinnalla (Janhunen 2009). Perheen omien lasten hyvinvointion yhteydessä vanhempien jaksamiseen sekä sijoitettujen lasten hyvinvointiin. Tästä huolimatta tulevien sijaisperheiden omien biologisten lasten ennakkovalmennus

ja tuki ovat jääneet vähälle huomiolle (Kyllönen ja Sutinen 2007).

Sijoitusprosessin valmisteluilla on tärkeä merkitys lastenvälisillesuhteille. Biologisten lastenosallisuus sijoitusprosessissa, lastenmielipiteen kartoittaminen ja yhteiset vanhempien kanssa käyty keskustelutukevat sisaruussuhteen muodostumisesta. Yhteiset keskustelut valmistavat lastatuleviin muutoksiin ja helpottavat lasten kykyä selvittää mahdollisista vaikeuksista ja vahvistavat lastenosallisuuden kokemusta (Kinnunen 2008). Kokoperheen avoimuus sijoitusprosessinaikana on

merkittävä asiapaitsisijoituksen onnistumisen myös sijaissaruussuhteen myönteisen kehityksen kannalta (Youness ja Harp 2007). Sijaisperheen biologisten lasten ja nuorten näkemykset on tärkeää huomioida sijaisperheiden valmennusta suunniteltaessa ja toteutettaessa (Brask 2005). Sijaissisarukset tarvitsevat omia valmennus- ja tukiryhmiään, joissa he voivat vaihtaa kokemuksiaan ja jakaa tunteitaan muiden samassa tilanteessa elävien lasten ja nuorten kanssa.

SIJAISSISARUS-OHJAAJA TOIMII RYHMISSÄ KOKEMUSASIAINTUNTIJANA.

Nuortensijaissisarusten kehittäjäryhmä sissittunteita työstämässä.

3 RYHMÄN OHJAAMINEN

Sijaissisarusten valmennusryhmiin osallistujat kootaan PRIDE-valmennuskurssille osallistuvien perheiden lapsista. Lasten ryhmäton mahdollistaa joka kolmeen pienryhmään: alle kouluikäisiin sekä ala- ja yläkouluikäisiin.

3.1. Tiedottaminen ja ryhmän kokoaminen

Tiedotaja ja esitelasten- ja nuorten ryhmätapaamisista sijaisvanhempien PRIDE-ennakkovalmennuksessa oleville jo valmennuksen alussa (LIITE 1). Lähetä lapsille ja nuorille omat kutsut tapaamisiin (LIITE 2). Pyydä vanhempiatäyttämään lapsen osallistumislupa- ja ilmoittautumiskaavake.

Voit sisällyttää lapsen kutsuun ennakotehtävän: Tuomukanasi kaksi valokuvaa (tai valokopiot kuvista), toinen itsestäsi ja toinen perheestäsi. Otamukaan sellaiset kuvat, jotka voit liimata tapaamisella jaettavaan omaan opaskirjaasi.

3.2. Ennakkovalmistelut

Rekrytoi ohjaajat:

Kokemus asiantuntijana toimiva sijaissisar (nuori aikuinen) ja sosiaalityöntekijä tai sijaisvanhempi, jolla on kokemus perhehoidosta sekä lasten jaryhmien kanssa toimimisesta. Lisäksi voit käyttää apuohjaajia, jos ryhmä on suuri tai jos käytät ryhmäjakoa (lapset/nuoret).

Varaa tilat, materiaalit ja tarjoilut

Perehtykää ohjaajien kanssa materiaaliin. Valmistautuminen ja suunnittelu ovat tarpeen ennen jokaista ryhmää ja yksittäistä tapaamista. Myös tapaamisen purkuun ohjaajien kesken on syytä varata aikaa. Tässä oppaassa on kuvattu tapaamisissa tarvittavat materiaalit sekä kunkin tapaamiskerran tavoitteet ja sisällöt.

Eri-ikäiset lapset ja nuoret voivat myös olla samassa ryhmässä, jos ohjaajia on useampia. Silloin ja kaudutaan harjoituksissa kahteensoryhmään. Ryhmätilan on oltava riittävän suuri yhteistoimintaan. Lisäksi oltava mahdollisuus käyttää jakotiloja ryhmätöihin. Suositeltava ryhmäkokoonlasteniästä ja ohjaajien kokemuksesta sekä tilastariippuen noin 4-6 lasta/ohjaaja. Alle kouluikäisten ryhmät on hyvä pitää erikseen.

3.3. Ryhmäkertojen rakenne

Tapaamiset kestävät saman ajan kuin vanhempienkin ryhmätapaamiset eli tuntia. Silloin, kun vanhempien ja lasten ryhmät kokoontuvat yhtä aikaa, on tärkeää huomioida, että lasten tapaaminen ei voi päättyä ennen aikuisten tapaamista. Onkin hyvä varata lasten ja nuorten tapaamisen loppuun varmuuden vuoksi vapaita tekemistä, kuten pelejä tai piirustusvälineitä.

Tapaamisen rakenne ja keskimääräinen aikataulu:

- Aloitust ja virittäytyminen 20 min
- Työskentely tai elokuva 1 h
- Välipala 20 min
- Työskentely jatkuu 1 h
- Tapaamisen yhteenveto ja sulkeminen 20 min
- Välitehtävä

Sijaissisaruu –nuorten oppaan aloitussivu.

4 RYHMÄTAPAAMISET

1 Ensimmäinen tapaaminen: Minä, perheeni ja perhehoito

Tavoitteet:

- tuoda esiin sijaissisuus- tapaamisten tarkoitus ja sisältö
- tutustuttaa ohjaajat ja osallistujat toisiinsa sekä sopia yhteisistä säännöistä
- tutustua lapsilähtöisestisijaisperhetoimintaan seuraavien teemojen kautta:
  - Minä ja perheeni
  - Miksilapset/nuoret tarvitsevat sijaisperheitä?
  - Mitä sijaisperhetoiminta on?
  - Lasten oikeudet

Tarvikkeet:

- Fläppitaulu, ohjelma ja aikataulu
- välipalatarvikkeet
- nimilaput kiinnitettäväksi rintaan
- opaskirjat osallistujille
- puuvärit/tussit sekä lyijykynät
- liimapuikot ja sakset
- pikkuesineet/ Tejpung-puunuket
- Lapsen oikeudet –kortit, joihin on kiinnitetty karkki (s.17)

Aloitukset ja virittäytyminen: 10'

Esittäytyminen: Laita tuolit valmiiksi kehään. Jaa osallistujille nimilaput ja pyydä heitä kiinnittämään ne rintaan sitä mukaan, kun he saapuvat. Toivota kaikki tervetulleiksi.

Ohjaaja esittäytyvät ja kertovat, miksi juuri he ovat ohjaamassa ryhmää. Selitä, että tässä ryhmässä osallistujat saavat mahdollisuuden tutustua sijaisperhetoimintaan. Sijaisperhetoiminta on kokoperheen asia. Vanhemmat ovat olleet ennakkovalmennuksessa mukana jo aiemmin, mutta nyt on myös lasten ja nuorten vuoro.

Käykää läpi tapaamisen kulku ja aikataulu. (Voit halutessasi kirjoittaa ohjelman ja aikataulun tukitehtävälle.) Tapaaminen kestää 3 tuntia, välissä syödään välipalaa ja pidetään taukoja. Kerro, että ryhmässä tehdään harjoituksia, jutellaan, tehdään ryhmätöitä, tutkitaan opaskirjaa ja pelataan pelejä. Välillä voidaan jakautua työskentelemään pienryhmiin (lapset/nuoret).

Selitä osallistujille sijaissisuus-ryhmätapaamisen tarkoitus. Kaikkien osallistujien vanhemmat osallistuvat parhailaan ennakkovalmennuskurssille ja pohtivat

sijaisperheeksiryhtymistä. Asia on tärkeä ja koskettaa kokoperhettä. Kaikista perheistä ei silti välttämättä tule sijaisperheitä, vaikka he osallistuvatkin valmennukseen. Lasten ja nuorten omista tapaamisista on tarkoitus tutustua siihen, mitä sijaissisuus ja sijaisperheeksi ryhtyminen tarkoittaa. Ryhmässä on mahdollisuus tutustua toisiin samassa tilanteessa oleviin lapsiin ja nuoriin. Tapaamisissa saat tietoa sijaisperhetoiminnasta ja voit puhua jakasyä asioista, jotka mietityttävät. Kerro, että kaikkien osallistujien saavat oman opaskirjan mukaan kotiin ensimmäisen tapaamisen päätteeksi.

Tutustumisharjoitus 20'

Tavoite: Tutustuminen ja vertaisuuden toteaminen.

Vaihtoehto 1: Nukkeharjoitus.

Rohkaise osallistujia esittelemään itsensä. Varaa pöydälle paljon pikkuesineitä tai Tejpung-puunuket (Pesäpuury). Osallistujat saavat valita alustallenneukkeja/esineitä kuvaamaan omaa perheen jäseniään. Pyydä jokaista lasta/nuorta vuorollaan esittelemään itsensä ja perheensä nukkien avulla. Toinen ohjaaja aloittaa kierroksen ja näyttää mallia. Jokainen kertoo vuorollaan a) Kuka olet, mistä tulet b) Ketä perheeseen kuuluu c) Millä mielellä ja odotuksilla tulet ryhmään. Kiinnitä huomio siihen, että jokainen perhe on ainutlaatuinen.

Vaihtoehto 2: Käsi kertoo.

Istukaatuoleissa ympyrän kehällä. Jaa kaikille kynät ja moniste, jossa on käden kuva. Kunkin sormen yläpuolelle on kirjoitettu jatkettava lause: 1) Kolme vahvuuttani, 2) Musiikki, elokuva tai kirja, josta saan energiaa, 3) Minulle tärkeä ihminen, 4) Miten toivoisin, että muut minua kuvailisivat, 5) Mitä haluaisintapahtuvan viidenvuoden kuluttua. Tehdään parihaastattelunäistä viidestä teemasta. Toteutetaan voimavaralähtöinen esittelykierros vuorotellen. Haastattelija esittelee parinsa: Kuka? Mistä tulee? Kuinka vanha on? sekä kertoo 1-2 sormen teeman avulla paristaan. Haastateltusaapäättää, mitkä teemat esitellään.

Vaihtoehto 3: Kuvakorttikierros.

Levitä lattialle tai pöydälle kuvia tai tunnekortteja (esim. Pesäpuury:n Tunnepanomiimi-, TunneTyyppi-, Kissanpäivät-, Tunnesääteli- tai Nalle-kortit). Pyydä osallistujia valitsemaan itseä kuvaavakortti. Pyydä heitä kertomaan yksivuorollaan: Kuka olet, ketä perheeseen kuuluu, mistä tulet ja millä mielellä olet tulossa ryhmään? Ohjaaja aloittaa kierroksen ja näyttää mallin.

Yhteiset sopimukset: 10`

Jotta jokaisella olisi ryhmässä hyvä olla, on syytä sopia muutamia yhteisiä sääntöjä ryhmässä. Keskustellaan lyhyesti sopimuksista/säännöistä ja kirjoitetaan asioita suurelle paperille, jonka kaikkialle kirjoittavat. (Esim. teemoista luottamuksellisuus, sitoutuminen, toisten kunnioittaminen, vapaus kysyä, aikatauluista kiinni pitäminen). Laittakaa paperiseinälle. Jos ryhmässä on sekä lapsia että nuoria, kerro, että joissakin tehtävissä ryhmä jaetaan osiin ikäjakaman mukaan.

Lämmittelyleikki 15`

Tavoite: Tutustumisleikkien tarkoitus on saada ryhmään liikkettua, poistaa jännitystä ja tutustuttaa ryhmäläisiä toisiinsa. Ohessa muutamia vaihtoehtoja, joista voit valita yhden leikin.

Vaihtoehto 1: Jonot ja rivit.

Pyydä osallistujia asettumaan rivin eri asioiden perusteella. Esimerkiksi: pituuden, iän, etunimen alkukirjaimen, silmien tai hiusten värin, käsien lämpimyyden, montako lasta on perheessä jne. perusteella

Vaihtoehto 2: Hämähäkinverkko.

Asettukaa piiriin seisomaan tai istumaan. Heittäkää lankakerää toisilleen jatkakaa lausetta. Se joka heittää kerän pitää ainakiinnilangastaniin, että langoista alkaen vähitellen muodostuu verkko. Jokainen jatkaa vuorollaan samaa lausetta. Kun kaikki ovat vastanneet, tule seuraava jatkettavaksi. Esim: Lempiruokani, mielihelmiäni TV:ssä, lempiharrastus, mieluiten luen, mielimusiikkiani, toiveammattini, salainen haaveeni, monesko lapsi haluaisin olla perheessäni jne.

Kerro lopuksi, että samaan tapaan kuin langoista muodostuu verkko, muodosta ryhmäkin omansijaissisaruteen tutustuvien lasten ja nuorten verkoston.

Vaihtoehto 3: Karuselli.

Osallistujat istuvat ringissä tuoleilla, joita on yksi vähemmän kuin leikkijöitä. Leikin johtaja asettuu piirin keskelle ja sanoo nimensä ja asian esim. "Minä olen Mikko ja lempiohjelmani TV:ssä on ruuanlaitto-ohjelmat." Tällöin kaikki, jotka pitävät samasta ohjelmasta nousevat pystyyn ja vaihtavat keskenään paikkaa. Vierekkäin istuvateivätsä vaihtaa paikkaa keskenään. Keskellä oli japyrkiipääsemään jollekin paikalle jänin se, joka jää ilman paikkaa, joutuu keskelle johtajaksi. Mikäli keskellä oli jahaluaa laittaa kaikki juoksemaan, hän huutaa "karuselli" ja kaikki entäytyvät vaihtamaan paikkaa.

Työskentely: 20`

Minä ja perheeni

Tavoite: Itsestä ja perheestä toisille kertominen sekä omien vahvuuksien näkyväksi tekeminen.

Jaa osallistujille opaskirjat. Kerro, että oppaassa on tietoa sijaisperhe toiminnasta sijaisisarudesta. Siinä on myös harjoituksia, jotka auttavat sinua kertomaan itsestäsi ja perheestäsi toisille.

- Minä ja perheeni (Opaskirja: lapset s.6-9/nuoret s.6-7). Pyydä osallistujia kirjoittamaan nimensä sille varattuun kohtaan. Jos olet pyytänyt nakkoon, että ryhmäläiset uovat mukana kuvan itsestään sekä perheestään, voitteli matakuvat opaskirjaan. Kerro, että jos tapaamisen lopussa jää aikaa voit täyttää muutkin kohdat aikeimalta. Sen saa myös tehdä kotona.
- Millainen olen ja millaisena muut minut näkevät? (Opaskirja: lapset s.8-9/nuoret s.10-11)

- Pyydälapsiarenkastamaan itseään kuvaavia ominaisuuksia sinisellä kynällä. Kerro, että jos sieltä näyttäisi puuttuvan jokin itseä kuvaava vahvuus, sen voi lisätä ja ympyröidä.
- Jaaryhmäpareiksi tai kolmen ryhmiin. Pyydälapsi kertomaan parille ympyröimistään vahvuuksista, millaisia ominaisuuksia kullakin on. Käykää sitten nopea yhteinen kierros. Pari saa kertoa yhden toisen vahvuuksista. Pohditaan ryhmän kanssa, missä tilanteissa kustakin vahvuudesta on hyötyä tai kertoa esimerkkejä, missä tilanteissa osallistujat ovat hyödyntäneet vahvuuttaan.
- Kerro, että kaikilla ihmisillä on vahvuuksia, jotka auttavat selviytymään haasteista. On hyvä olla tietoinen vahvuuksistaan. Ne auttavat selviytymään uusissa jahaavissa tilanteissa. Osavahvuuksista saattaa myös uinua piilossa käyttämättä. Kannattaa opetella tunnistamaan omia vahvuuksiaan ja opetella uusiakin selviytymiskeinoja.
- Kerro, että vanhempiavoikotonapyytää engastamaan vahvuudet, jotka heidän mielestään kuvaavat lasta/nuorta parhaiten. Laittaa sitten opaskirjat sivuun.

Välipala 15`

Ajoita välipala ryhmäsi kannalta sopivaan kohtaan. Ryhmän ajankohdasta riippuen voi välipala olla paikallaan johon ryhmän alkupuolella. Joskus parempi ajankohta on työskentelyn lomassa. Välipala voi hyödyntää myös vapaassajutustelussa jutustumisessa.

Työskentely jatkuu:

Miksi lapset/nuoret tarvitsevat perhehoitoa? 20`

(Opaskirja: lapset s.10-11, nuoret s.12-13)
Tavoite: Antaa perustietoa perhehoidosta.

Yhteiskeskustelu

Huostaanotonsyyt. Pitäkää opaskirjattässä vaiheessa kiinni. Kerro, että sijaisperheitä tarvitaan, koska on olemassa lapsia, jotka eivät voia suomienvanhempiensa kanssa. Kaikkien vanhempien rakastavat lapsiaan ja haluaisivat pitää heistä huolta, mutta joskus se ei vain onnistu. Pohtikaa yhdessä keskustellen syitä, miksi lapset tarvitsevat sijaisperheitä. Voit myös jakaa osallistujatensinkahteen pienryhmään (lapset ja nuoret) miettimään toisen ohjaajan kanssa asiaa jakootasitten asiayhteen koko ryhmässä. Kerro osallistujille, että tiedon lähteenä voi käyttää: omia kokemuksia, uutisia tai TV:stä nähtyä tai mitä on kuullut toisten kertovan. Kootkaa ryhmässä paperille syitä, miksi jotkut lapset eivät voi asua vanhempiensa kanssa.

Purkakaaryhmien tuotokset kokoryhmän kanssa suorellepaperille. Selitä, että yleensä lasten sijoitukseen jahuostaanottoon on yhtä aikaa useita syitä (esim. riidat kotona, lapsista ei huolehdita, väkivalta, alkoholismi, mielenterveysongelmat, hyväksikäyttö – se, että kosketetaan paikkoihin, josta saatun tunteen olon epä mukavaksi). Ennen kuin lapsi otetaan huostaan jäsijoitetaan muualle, perhettä yritetään ensin auttaa kaikin mahdollisin keinoin. Ketään ei sijoiteta asumaan omankodin ulkopuolelle ilman painavia syitä. Jos perheelle tarjottu apu ei riitä lapselle etsitään sijaisperhe joko sukulaisista tai muualta.

Perhehoidon muodot. Selitä, että osallistujien vanhemmat miettivät parhaillaan omassavalmennuksessaan, olisiko sijaisperhe toiminta teidän perheellen sopiva juttu. Kysy, tunteeko kukaan ennestään adoptio-taisijaisperheitä. Kerro osallistujille erilaisista sijaisperheistä ja selitä käsitteet:

- Pitkäaikainen sijaisperhe/ Sukulaissijaisperhe
- Lyhytaikainen sijaisperhe/Tukiperhe/Päivystys- tai kriisiperhe
- Adoptioperhe
- Selitä myös käsitteet: sijoitettulapsi, syntymä vanhemmat, sijaissisar.

Lasten oikeudet 20`

Tavoite: Tutustua lasten oikeuksiin.

Kerro, että YK:n Lapsen oikeuksien sopimus on kansainvälinen sopimus, jossa on yhteisesti sovittu, että lasten oikeuksia ei saa loukata. Suomikin on allekirjoittanut sopimuksen. Sen mukaan kaikilla lapsilla on

samatoikeudet. Oikeuksientoteutumiselle voikuitenkin olla rajoituksia ja monet ihmiset joutuvat kokemaan syrjintää. Ihmisiä saatetaan leimata johonkin ryhmään kuulumisentakia (esim. maahanmuuttajat, vammaiset, seksuaaliset vähemmistöt, köyhät). Ihmisiä ei pidä tuomita ominaisuuksien perusteella vaan kannattaa aina ottaa selvää ja tutustua. Erilaisuudesta voi oppia.

Sijoitus vaikuttaa monin tavoin lapsen elämään. Esimerkiksi yhteydenpito syntymäperheeseen, sukulaisiin, kavereihin voi olla vaikeaa. Sijoitettu lapsi on joutunut kokemaan elämässään menetyksiä ja muutoksia, jonka vuoksi hän voi olla surullinen. Hänen oikeuksiaan on saatettu loukata. Seuraavaksi tutustutaan Lasten oikeuksiin.

Harjoitukset:

Vaihtoehto 1. Korttikierros.

(Lapsen oikeus -kortit s.17)

Laita hattuun yhtä monta korttia kuin on ryhmäläisiäkin. Kuhunkin korttiin on kirjoitettu jokin lapsen oikeus. Oikeus: 1) elää turvassa, 2) olla oma itsensä ja samanarvoinen kuin muut, 3) kehittyä ja kasvaa omaan tahtiinsa, 4) käydä koulua, 5) viettää vapaa-aikaa ja leikkiä, 6) saada tietoa itseään koskevista asioista, 7) ilmaista mielipiteensä. Annalasten poimia hatustakortti, johon on kiinnitetty karamelli. Jokaisen vuorollaan lukeakorttinsa jakekertoa, mitentuo oikeus näkyy ja toteutuu omassa elämässä. Eihaittaa, vaikka useammalla osallistujalla on sama kortti.

Lapsella on oikeus...

LAPSELLA ON
OIKEUS
ELÄÄ TURVASSA

LAPSELLA ON
OIKEUS LEIKKIIN
JA VAPAA-AJASTA
NAUTTIMISEEN

LAPSELLA ON OIKEUS
KÄYDÄ KOULUA.
OPETUKSEN PITÄÄ
KEHITTÄÄ LASTEN
TAITOJA JA
SUVAITSEVAISUUTTA

JOKAISELLA LAPSELLA
ON OIKEUS ILMAISTA
MIELIPITEENSÄ, KUNHAN
SE EI LOUKKAA MUITA

LAPSELLA ON
OIKEUS HUO-
LENPITOON JA
HOIVAAN

LAPSELLA ON OIKEUS
SAADA TIETOA
ITSEÄN
KOSKEVISTA
ASIOISTA

LAPSIA PITÄÄ
SUOJELLA
VÄKIVALLALTA JA
HYVÄKSIKÄYTÖLTÄ

LAPSELLA ON
OIKEUS KEHIT-
TYÄ JA KASVAA
OMAANTAHTIINSA

LAPSELLA ON OIKEUS
OLLA OMA
ITSENSÄ JA
SAMANARVOINEN
KUIN MUUT

Ottakaa seuraavaksi esiin (Opaskirja: lapset s.13/nuorets.16) Pyydä osallistujalaittamaan rastiniiden Lastenoikeuksien kohdalle, jotka toteutuvat omassa elämässä. Kerro, että aikuisten vastuulla on se, että lapsen oikeuksia kunnioitetaan. Keskustelkaa siitä, ovatko osallistujat joskus olleet tilanteissa, jossa lapsen oikeuksia on loukattu. Kuinka tilanteessa toimitettiin? Miltä tuntui? Varustaudu kertomaan jokin omakohmainen esimerkki. Kerro, että kaikkien kannalta on hyväksi, jos tuen tarpeessa olevia autetaan.

Vaihtoehto 2. Eläytymisharjoitus

Valitse s. 19-20 roolikorteista sopivimmat, jaa ne osallistujille ja käske asettumaan viivalle. Anna jokaiselle osallistujalle yksi roolikortti ja selitä, että heidän tulee heittäytyä rooliin, joka kortissa on kuvattu. Oma rooliaan ei saakertoma muille, muttata tarkista, että kaikki ymmärtävät oman roolinsa. (New Beginnings, 2004)

Kun kaikki tietävät oman roolinsa, pyydä heitä siirtymään seinän viereen. Selitä, että kerrot seuraavaksi erilaisia kysymyksiä/väittämiä, joiden mukaan heidän tulee omaa rooliaan vastaavasti toimia. Osallistujat saavat ottaa aina askeleen eteenpäin, jos voivat vastata kysymykseen kyllä. Muussa tapauksessa heidän pitää pysyä paikallaan. Voit varata itsellesi lappuja, joissa lukee: "Yllättävä käänne elämässä, ota kaksi askelta taaksepäin." Jaalappujat tilanteen mukaan harjoituksen edetessä.

Lue listasta kysymyksiä:

Voitko tehdä helposti seuraavia asioita?

- käyttää bussia tai junaa
- pelata jalkapalloa lähipuistossasi
- käydä elokuvissa
- kysyä opettajalta neuvoa, jos et ymmärrä jotain
- tavata äitiäsi ja isääsi ja muita perheenjäseniäsi, kun haluat
- olla yökylässä ystävän luona
- kulkea käsi kädessä tai halailla poika-taityttö ystäväsi kanssa julkisilla paikoilla
- pyytää ystävääsi luoksesi kylään
- saada ystäviä
- harrastaa maksullista harrastusta, kuten jääkiekkoa tai taitoluistelua tai pianonsoittoa
- tehdä läksysi itsenäisesti
- saada ihmisiä ymmärtämään jakuuntelemaan, kun puhut heille

Voisiko sinusta tulla aikuisena:

- lääkäri
- bussin kuljettaja
- sairaanhoitaja
- opettaja
- kuuluisa huippujuoksija

Kun osallistujat ovat kysymyslistan loppuessa olleet tavasti eri etäisyyksien päässä toisistaan, jääkö paikoille. Lukekaaläpi, mikä roolikullakin lapselle/nuorella oli. Keskustelkaa siitä, miksi syntyi eroja. Näyttääkö harjoituksen perusteella siltä, että kaikilla ihmisillä samat mahdollisuudet elämässä? Miltä tuntuu seistä edessä? Entä takana? Purkakaalopuksikaikkien roolit toteamalla esim. "Enole 14-v. tyttö pyörä tuolissa vaan olen..."

Korosta, että tehtävissä ei oletarkoitettu luokitella ihmisiä, vaan tarkoituksena on pikemminkin tuoda esiin se, että kaikkien mahdollisuudet eivät ole yhteiskunnassa yhtäläiset. Elämäntilanteet vaihtelevat ja ihmisiä saatavat kohdata elämässään yllättäviä haasteita. Valittavastisuvaitsemattomuudentakia ihmisiä saatetaan arvottaa ja arvioida epäoikeuden mukaisesti jona kun yksittäisen asiantai ominaisuuden perusteella. Ihmisen itsetunto on yhteydessä elämässä pärjäämiseen. Ympäristön suvaitsemattomuus voi olla esteenä ihmisen hyvälle itsetunnolle. Vedä harjoitusyhteentoteamalla: "Vaikka kaikilla lapsilla ja ihmisillä on samat oikeudet, ihmisiä saatetaan kuitenkin kohdella eritavoin. Sijoitettuja lapsia saatetaan esimerkiksi kiusata koulussa ikävillä kysymyksillä heidän taustastaan. Lapsen tai nuoren sijoittaminen vaikuttaamooni narkisii asioihin, kuten kavereihin, kouluun jaterveydenhuoltoon. Siksi on tärkeää varata aikaa tutustumiseen, eikä tuomita ihmisiä sen perusteella, ketä he ovat ihmisiin ryhmään he kuuluvat."

Lasten roolit (kortteina)

1. Olet 9-vuotias tyttö, jolla on seitsemän veljeä ja siskoa.

Olet maahanmuuttajaperheestä.

2. Olet 8-vuotias tyttö.

Asut vanhempiesi kanssa ja sinulla on isovelji ja pikkusisko.

3. Olet 7-vuotias poika ja olet muuttanut Suomeen äskettäin.

Olet pakolainen, et puhu suomea.

4. Olet 11-vuotias poika ja asut äitisi kanssa.

Et voi kävellä ja tarvitset pyörätuolia liikkumiseen.

5. Olet 11-vuotias tyttö, jolla on vakava sairaus.

Et voi käydä koulua, koska olet niin paljon sairaalassa.

6. Olet 9-vuotias poika ja olet elänyt sijaisperheessä sijoitettuna vauvasta saakka.

7. Olet 7-vuotias tyttö ja saavuit Suomeen Afrikasta pakolaisena kaksi vuotta sitten. Asut vanhempiesi kanssa. Vanhempasi eivät puhu suomea, mutta sinä osaat jo vähän.

8. Olet 10-vuotias poika ja asut lastenkodissa.

Olet asunut siellä puoli vuotta.

9. Olet 8-vuotias poika, ja sinulla on kuulovamma.

Asut äitisi ja isäpuolesi kanssa ja sinulla on kolme siskoa.

10. Olet 9-vuotias tyttö, ja sinun äitisi on vakavasti sairas. Isäsi tekee pitkiä työpäiviä. Teillä on rahavaikeuksia.

11. Olet 6-vuotias poika ja olet ollut lyhytaikaisessa perhehoidossa viimeiset kaksi kuukautta.

12. Olet 10-vuotias tyttö ja asut viikot äitisi luona ja isäsi viikonloput luona toisella paikkakunnalla.

13. Olet 11-vuotias poika ja asut perheesi kanssa.

Teiltä on katkaistu sähköt, koska maksut on jäänyt maksamatta.

Yllättävä käänne elämässä, ota kaksi askelta taaksepäin.

Yllättävä käänne elämässä, ota kaksi askelta taaksepäin.

Nuorten roolit (kortteina)

1. Olet 14-vuotias maahanmuuttajapoika kiertolaisperheestä.

Asut asuntovaunussa epävirallisella ja epävarmalla alueella.

2. Olet 14-vuotias tyttö ja saavuit Suomeen yksin kolme viikkoa sitten.

Asut vastaanotto-keskuksessa.

3. Olet 12-vuotias poika ja käyt koulua.

Asut veljesi ja vanhempien kanssa.

4. Olet 13-vuotias tyttö ja käytät vamman vuoksi pyörätuolia.

Asut kotona vanhempien kanssa.

5. Olet 15-vuotias tyttö ja sinulla on keskittymis- ja oppimisvaikeuksia.

Asut koulukodissa toisten nuorten ja usean työntekijän kanssa.

6. Olet 15-vuotias muslimityttö ja asut isovanhempien kanssa.

Sinua kiusataan koulussa, koska vaatteesi ovat erilaiset kuin muilla ja käytät huivia.

7. Olet 15-vuotias poika ja olet tällä hetkellä koditon.

Vanhempasi heittivät sinut ulos huumeiden käytön takia.

8. Olet 17-vuotias nuori mies ja sinulla on vakava sairaus.

Olet sairaalassa kaksi viikkoa kuukaudessa.

9. Olet 14-vuotias poika.

Asut vuokra-asunnossa työttömien vanhempien sekä veljesi ja siskojesi kanssa.

10. Olet 16-vuotias tyttö ja olet lesbo.

Et ole kertonut siitä kenellekään

Yllättävä käänne elämässä, ota kaksi askelta taaksepäin.

Yllättävä käänne elämässä, ota kaksi askelta taaksepäin.

Mitä on sijaissisaruus? 30´

Tavoite: auttaa ryhmäläisiä ymmärtämään, miltä perheestänerilläänasuminen voisijoitetustalapsesta tuntua. Rohkaista tuomaan esiin omia tunteita sekä jakamaan ajatuksia siitä, mitä sijaissisaruus voituoda tullessaan.

Vaihtoehto 1: Ihmispiirros.

Jaa osallistujat kahteen ryhmään ja anna kummallekin ryhmälle isopaperi. Pyydä kumpaakin ryhmää piirtämään paperille kokokehon kokoinen hahmo. Ryhmä 1 piirtää sijaissisaruksen ja Ryhmä 2 piirtää sijoitetun lapsen. Jos ryhmä on pieni, voitte tehdä kummatkin hahmot vuorotellen yhdessä.

Pyydä ryhmästä keksimään hahmoille henkilöllisyydet: nimi, ikä, perhetausta. Anna ryhmille kortit, joihin on kirjoitettu adjektiiveja tai kuvakortit (esim. Pesäpuun Tunnepanomiimi-, Tunnetyypittai Kissanpäivät-kortit). Pyydä osallistujia valitsemaan kortteja tai kirjoittamaan hahmon viereen:

Ryhmä 1: Miltä teistä tuntuisi, jos kuulisitte, että sijoitettu lapsi on nyt tulossa teidän perheeseen?

Ryhmä 2: Miltä tuntuisi, olla sijoitetun lapsi jamauttaa uuteen kotiin?

Lopuksi ryhmä esittelevät hahmot ja niiden mielteet toisilleen. Keskustellaan tunteista ja ajatuksista, joita lapsilla ja nuorilla voisi sijaisperheeksi ryhdyttyä. Miettikää yhdessä, mikä sijaissisarudessa voisi olla mukavaa ja mikä mietityttävää?

Vaihtoehto 2: Kävellään uusissa kengissä.

Pyydä osallistujia ottamaan pari ja täydentämään yhdessä opaskirjan aukeama (lapset s. 16-17 ja nuoret s. 20-21). Käy ryhmän kanssa yhteiskeskustelu siitä, että sijoitustilanne voi herättää monenlaisia tunteita ja ajatuksia sekä myönteisiä että kielteisiä. Tunteet ovat aina oikeassa, sillä ne auttavat ymmärtämään itseä ja toisia. Tunteistaan ja ajatuksistaan kannattaa puhua, sillä puhumalla voikesyttää ja hallita tunteitaan sekä vaikuttaa asioihin.

Vaikka ihmiset ovat erilaisia, kaikilla lapsilla ja ihmisillä on samat oikeudet. Erilaisuudesta voi oppia. Silti ihmisiä kohdellaan kuitenkin eri tavoin ja arvostellaan esim. ulkonäön taituun ominaisuuden perusteella. Ontärkeää ensin rauhaa tutustua ihmiseen, ennen kuin tekeiliin hätäisiä johtopäätöksiä tai tuomitsee hänet. Kysy ryhmäläisiltä: Oletko joskus joutunut muuttamaan ennakkokäsitystäsi toisesta ihmisestä sen jälkeen kun olet tutustunut häneen tarkemmin?

Voisiko meistä tulla sijaisperhe ja Sijaisperheeksi hyväksyminen. 15´

(Opaskirja: lapset s. 12 ja 18, nuoret s. 18-19 ja 22) Käykääsijoitusprosessin teemat läpitarinan muodossa keskustellen ja opaskirjaan viitaten. Sijaissisarusohtaja voi kertoa prosessin läpi oman kokemuksen kautta. Vaihtoehtoisesti voit lukea oppaasta tositarinan, "Tarinani sijaissisarudesta" (Opaskirja: lapset s. 32, nuoret s. 42).

Tapaamisen sulkeminen

ja yhteenveto: 10´

Tällä kerralla olemme tutustuneet toisiimme ja toistemme perheisiin. Olemme myöskin saaneet tietää, miksi kaikilla lapsilla ei voi olla oma vanhempiensa kanssa. Tiedämme myös, että kaikilla lapsilla on oikeus elää turvassa. Onneksi on olemassa perheitä, jotka haluavat tarjota kodin sijoitetuille lapsille ja nuorille joko tilapäisesti tai pidemmäksi aikaa. Sijaisperheitä on siis monenlaisia. Sinun vanhempasi ovat harkitsemassa, voisiko teistä tulla sijaisperhe. Olemme tänään miettineet, miltä sijoitetustalapsesta ja sijaissisaruksesta voilussatuntua. Tässä ryhmässä saattutustua siihen, mitä sijaisperheenä toimiminen tarkoittaa. Keskustele asiasta myös kotona yhdessä vanhempijesi kanssa. Ontärkeää, että saat muodostaa ja kertoa oman mielipiteesi siitä, haluaisitko sinä joutua sijaissisarukseksi toiselle lapselle. Sinun mielipiteesi ontärkeä. Seuraavalla kerralla puhumme perheiden arkisista asioista, erilaisista tavoista ja tottumuksista sekä perustamme "nettiklinikan".

Anna välitehtävä ja pura lopuksi päällimmäiset ajatukset. Jokainen saa sanoa yhden sanan tila useen, millä mielellä on lähdössä kotiin.

Välitehtävä:

Rohkaise ryhmäläisiä näyttämään opaskirjaan vanhempien jakeskustelemaan siitä heidän kanssaan. Pyydä osallistujia, että he pyytävät vanhempiaan näyttämään opaskirjan sivut:

Millainen olen vanhempieni mielestä?

Opaskirja: lapset s. 8/nuoret s. 10

Miksi vanhempani haluavat sijaisvanhemmiksi?

Opaskirja: lapset s. 14/nuoret s. 14

2 Toinen tapaaminen: Sijaisperheen arki, tavat ja tottumukset

Tavoitteet:

- syventää ryhmäläisten tietämystä sijoitetuista lapsista ja sijaissisaruuudesta
- rohkaista kertomaan mielipiteistään ja tunteistaan sekä tekemään kysymyksiä
- käsitellään teemoja:
  - Minäkäsitys ja identiteetti
  - Arki, perheidenerilaiset tavat ja tottumukset
  - Sijaissisaruuksen haasteet ja mahdollisuudet
  - Läheiset tukiverkostona

Tarvikkeet:

- fläppitaulu, ohjelma ja aikataulu
- nimilaput kiinnitettäväksi rintaan
- maalarinteipillä lattiaan nelikenttä ja säätilakuvat: aurinko, sadepilvi, salama, puolipilvinen
- neljä lappua, joissa yksi sana: toiminta, ajatus, tunne, toive
- puuvärit/tussit sekä lyijykynät
- palapeli:
Tee etukäteen pahvista 12 palan palapeli (A3), jossa on lapsen tai nuoren kuva. Yksikertaisimillaan voit liimata/piirtää lastaesittävän kuvan pahville ja leikata sen 12 nelikulmaiseen palaan. Kirjoita kunkin palan taakse jatkettava lause tai kysymys.
- kysymyskääröt monistettuina (s.26)
- kirjeet monistettuina nettiklinikkaa varten (s.27)

Aloitust ja virittäytyminen: 15`

Jaa nimilaput, toivota osallistujat tervetulleeksi ja vaihtakaavapaamuotoisestipäällimmäiset kuulumiset asettumallaseisomaan lattialle teipattuun nelikenttään sen mukaan millä mielellä tule ryhmään. Ruuduissa on vaihtoehtoina säätilakortit: aurinko, sadepilvi, salama, puolipilvinen sää. Lyhyt yhteiskeskustelu.

Paluu edelliseen kertaan

Vaihtoehto 1: Päiväkävely

Kiinnitä seinälle kolme lappua, jossa lukee: TOIMINTA - AJATUS - TUNNE . Pyydä osallistujia kävellyksiten, että pysähtyvät hetkeksi pareittain tai pienryhmissä vuorollaan jokaisen kortin kohdalle keskustelemaan. Jos ryhmä on pieni, voitte käydä keskusteluakokoryhmän kanssa jokaisen kortin kohdalla. Anna ohje: ”Kun muistele viime tapaamiskertaa, mikä tunne/ajatus tai kysymys/toiminta sinulle jäi päällimmäisenä mieleen?”. Ottaka yhteiseen keskusteluun asioita, joita korttien äärellä juteltiin.

Vaihtoehto 2: Käsimerkit.

Kerro, että tulet lukemaan väittämiä (s. 23), joihin jokaisen tulisi reagoida erilaisiin käsimerkeihin. Tarkoituksena on ilmaista mielipiteensä nopeasti, eikä mieltä asiaa sen pidempään. Selitä käsimerkkien tarkoitus:

- a) samaa mieltä = molemmat kädet ylös
- b) en tiedä = kädet rinnalle ristiin
- c) eri mieltä = molemmat peukalot alas

Lue väittämät. Ohjaajat voivat myös osallistua tehtävään, muttavoisi olla hyvä, että he ilmaisivat mielipiteensä hieman viivytellen, jotta eivät liiaksi vaikuttaisi ryhmäläisten mielipiteisiin. (New beginnings 2004)

Väittämät

1. Useimmat meistä muistuttavat ulkonäöltään äitiään tai isäänsä
2. On tärkeää, että sijoitetut lapset voivat tavata omia siskojaan ja veljiään
3. Ystävieni eivät ole minulle tärkeitä
4. Lapset ja nuoret kasvavat sijaisperheessä, koska heidän vanhemmillaan on vaikeuksia
5. On hyväksyttävää, että vanhemmat kurittavat lapsiaan
6. On olemassa vain yhdenlaista sijaisperhetoimintaa
7. Sukulaissijaisvanhemmuus on sellaista, kun täti, setä tai isovanhemmat huolehtivat lapsesta
8. Jokaisella on samanlaiset mahdollisuudet saada koulutusta tai työtä
9. Väkivalta on hyväksyttävää
10. Maahanmuuttajalapsilla on samanlaiset mahdollisuudet elämässään kuin minulla
11. Sijoitetut lapset kaipaavat perhettään ja ystäviään
12. Kotonani ei ole mitään sääntöjä
13. Perheessä käyvän sosiaalityöntekijän tehtävänä on huolehtia että kaikki sujuu hyvin sijaisperheessä
14. Hyvästijätöt ovat aina iloisia hetkiä
15. Sijaisperhetoiminnassa on hyviä ja huonoja hetkiä
16. Jos olen huolestunut jostakin voin aina puhua siitä isälleni ja/tai äidilleni
17. Säännöt ovat tärkeitä

Välitehtävän purku:

Käykäälyhyestikeskusteluavälitehtävästä. Miltä tuntui saada palautettavan vanhemmiltä omistavahvuuksista? Millaiset asiat olivat saaneet vanhemmat kiinnostumaan sijaisvanhemmuudesta? Kysy, haluaako joku kertoa, mitä omat vanhemmat kertoivat/kirjoittivat siitä, miksi he haluaisivat ryhtyä sijaisperheeksi?

Virittäytymisharjoitus: 15`

Minäkäsitys - palapeli

Identiteetti koostuu monista asioista. Ihmistä ei kannata arvioida yhden ominaisuuden perusteella. Tutustumisen eteen kannattaa nähdä hieman vaivaa.

Ja jokaiselle osallistujalle palapelin pala, johon on kirjoitettu jatkettava lause japyydä häntä kertomaan, mitä tuo asia hänelle itselleen merkitsee. Tee tarvittaessa lisäkysymyksiä jasyvennä iahetta. Jos ryhmä on suuri, voit jakaa osallistujat kahteen ryhmään esim. alakouluikäiset/yläkouluikäiset. Tarvitset silloin kaksipalapeliä. Ryhmät kokoavat kumpikin oma palapeliään oman ohjaajan kanssa.

Kun kaikki ovat vuorollaan kertoneet palasestaan ja siitä, mitä asia hänelle itselleen merkitsee, kootkaa yhdessä palapeli, jossa on lasta/nuorta esittävä kuva. Selitä osallistujille, että jokaisen ihmisen identiteetti

eli käsitys siitä kuka on, muodostuu monista asioista (perheestä, koulusta, harrastuksista, kokemuksista ja tunteista). Jos joku palanen puuttuu tai on rikki, voi olla vaikea muodostaa eheää kuvaa itsestään. Kiinnitä osallistujien huomio siihen, että eheän kokonaisuuden hahmottaa vasta, kun palapeli on koottu. Kerro, että sijoitetusta lapsesta voit tuntea surulliselta olla erossa perheestään ja ystävistään. Silloin hänestä voit tuntea, että jokin palahänen palapelistään puuttuu ja että hän on erillinen tai arvottomampi kuin toiset. Hän saattaa yrittää katkeata tunteensa välle itseensä jayrittää olla reipas, ylikiltti tai rohkea ja aikuismainen. On kuitenkin tärkeää, että hän saa olla lapsi ja luottaasiin, että hän on riittävän hyvä sellaisenaan ja sijaisperheen hänen tukenaan.

Palapelin palasissa voi lukea esimerkiksi:

1. Nimeni on....
2. Olen ____ (monesko) lapsi perheessäni...
3. Muistutan ulkonäöltäni...
4. Lempiruokani on....
5. Lempimusiikkini on...
6. Lempivaatteeni ovat....
7. Harrastus/ toiminta, josta pidän...
8. Unelmalomani olisi....
9. Mukavin asia, joka minulle on tapahtunut...
10. Minulle tärkeimmät ihmiset ovat...
11. Aikuisena minusta tulee...
12. Minun vahvuuteni on...

Työskentely 20'

Tavoite:

Tulla tietoisiksi siitä, mitkä asiat ovat itselle tärkeitä.
Ymmärtää, että sisaruus on jakamista.

Lehden kansi: 20`

(Opaskirja: lapset s. 25, nuoret s. 33)
Pyydä osallistujiasuunnittelemaan omaa itseä esittävää lehden kansiopaskirjaan. Kirjaan voi kirjoittaa tai piirtää itselle tärkeitä asioita (ystävät, harrastus, koulu, omahuone, perhe, lemmikki, vaateym.). Pyydä ryhmäläisiä ympyröimään asiat, jotka he voisivat jakaa sisaruksen kanssa. Keskustelkaa lopuksi yhdessä, mitä asioita olisi helpointa/vaikeinta jakaa sisaruksen kanssa. Käy läpi, mitä hyötyä siitä on elämässä, että osaa jakaa asioita toisten kanssa sekä perustella oman mielipiteensä ja pitää puoliaan.

Välipala 20`

Työskentely jatkuu

Meidän perheen tavat ja tottumukset: 30`

Meidän perheen arki.

(Opaskirja: lapset s. 22- 23, nuoret s. 28-29)
Pyydä ryhmäläisiä värittämään lukujärjestys opaskirjasta. Puretaan tehtävä yhteiskeskusteluna. Tee ryhmäläisille kysymyksiä: Mitä huomasit, kun täytit lukujärjestystäsi? Onko jotain, mitä haluaisit muuttaa ajankäytössäsi? Mikä viikonpäivä oli paras? Entä tylsin? Perustele.

Parihaastattelu: 20`

Jaa ryhmä pareihin. Kerro, että nyt tutustutaan perheidenerilaisiin tapoihin ja tottumuksiin kysymysten avulla. Katsotaan opaskirjan aukeamaa. Oppaassa on kysymyksiä: Millaisiasopimuksia teidän perheessänne

on? Mitä seuraa, jos joku rikkoos sääntöjä? Mitä selittäis sääntötoiselle? Selitä, että sijoitettulapsi joutuu opettelemaan perheentavat ja tottumuksia vanhalusta.

Tehdään parihaastattelu.

Toinen parista esittää kysymyksiä toisen lapsen perheentavoista ja tottumuksista. Hän yrittää päästä selville, miten perheessä toimitaan. Vaihdetaan rooleja. Jos parihaastattelussa on vaikea päästä liikkeelle, voit antaa apukysymyksiä:

- Millaisista asioista perheessänne on olemassa sanattomia sopimuksia tai sääntöjä?
- Mitä teillä on sovittu kouluasioista ja läksyjen teosta?
- Millaisiasopimuksia teillä on ruoka-ajasta? Voiko ottaa herkkuja kaapista, milloin huvittaa? Onko sinulla ruokapöydässä tietty istumapaikka?
- Mitä on sovittu peseytymisestä, saunomisesta ja vaatteiden vaihdosta?
- Millaisia iltarutiineita teillä on? Onko sovittua nukkumaanmenoaikaa?
- Onko teillä sopimuksia TV:n katselusta? Entä tietokoneen tai puhelimen käytöstä?
- Miten teillä on jaettu kotityöt?
- Mitä on sovittu omistahuoneista? Saakorynnätä toisen huoneeseen koputtamatta?
- Saako tutkia toisen laatikoita, päiväkirja tai lainata tavaroita/vaatteita ilman lupaa?
- Onko kavereiden luo menosta tai kavereiden kotiin tuomisesta sovittu jotain?
- Mitä seuraa, jos sääntöjä rikotaan?

Lopuksi käydään yhteiskeskustelua siitä, millaisista asioista perheissä on olemassa sanattomia sopimuksia tai sääntöjä. Kirjatkaa fläpille. Käykää läpi edellisen pohjalta, millaisista asioista perheissä on sääntöjä esim. 1) ruokailuista, 2) tv:n ja tietokoneen käytöstä, 3) nukkumisesta, 4) siisteydestä, 5) kouluun liittyvistä asioista, 6) kavereiden kanssa olost. Selitä, että uusien sääntöjen ja tapojen oppiminen ja niihin sopeutuminen voikestää jonkun aikaa. Sijoitetut lapset saattavat tulla perheistä, joissa ei ole juurikaan ollut sääntöjä. Lapset ovat saattaneet joutua huolehtimaan itsestään ja joskus jopa vanhemmistaan.

Tähdennä, että perheissä on erilaisia tapoja, eikä se tarkoita, että toiset olisivat väärä ja toiset oikeita. Perheissä on usein myös kirjoittamattomia sääntöjä,

joitahuomaamattanuodattetaan. Kiinnitäryhmäläisten huomiota tilanteeseen, jossa perheeseen sijoitetaan uusi lapsi, jonka on selvitettävä perheentavat ja sopeuduttavanihin. Kerro, että tämän hankalan tilanteen ymmärtäminen auttaa sijaissisaruksia auttamaan sijoitettua lasta asettumaan ja sopeutumaan uuteen perheeseensä.

Kerro, että on joitain sääntöjä, jotka on käytäväthuoel-lisestiläpi, jotta kaikilla on kodissa turvallista. Selvennä, että lasten/nuorten tulee keskustella seuraavaksi käsiteltävistä asioista yhdessä vanhempiensa kanssa japohtia, tarvitseeko sääntöjä muuttaa uuden lapsen tullessa perheeseen.

Mitä on hyvä ottaa huomioon,
kun ryhdytte sijaisperheeksi? 10'
(Opaskirja: lapset s. 26- 27, nuoret s. 36-37)

Tavoitteena on ymmärtää, että:

- sijaisperheenä toimiminen voi olla palkitsevaa, mutta myös haastavaa
- mitä sijaisperheenä toimiminen voi tarkoittaa sijaissisaruiden näkökulmasta
- jokaisen lapsella/nuorella tulee olla aikuisia, joille he voivat jutella kaikista asioistaan

Käy teeman sisältö läpi lasten ja nuorten oppaiden pohjalta opetuskeskusteluna, osallistujat voivat pitää auki opaskirjojaan.

- Kunnioita sijoitetun lapsen yksityisyyttä/Sinuun luotetaan
- Suojaavatarina – kaikille tarvitskertoa kaikkea
- Erilaisuus voi hämmentää – erilaisuudesta voi oppia
- Älä haudo asioita yksin – luottoaikuiseni, läheis-verkostoni
- Jäähyväisten jättäminen.

Haluaisin tietää - kysymyskääröt. 30'

Tavoite: Rohkaista osallistujia tekemään kysymyksiä kokemusasiantuntijalle sijaissisaruudesta.

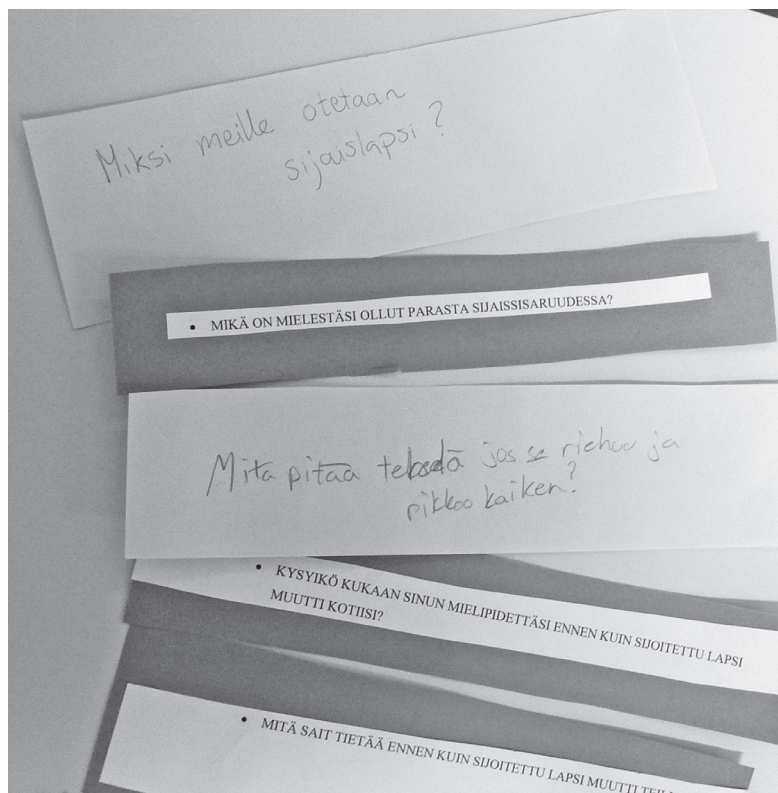
Kopioi etukäteen kysymykset sivulta 26 ja leikkaa ne toisistaan irti. Tee kysymyksistä kääröjä, huomioi että osakysymyskääröistä tulee olla tyhjiä. Valitse sopiva taustamusiikki. Pyydä osallistujia asettumaan rinkiin

vertaisohjaajien ympärille. Kerro, että tämän harjoituksen myötä osallistujilla on mahdollisuus kysyä kysymyksiä vertaisohjaajilta. (New beginnings 2004)

Kerro, että kysymyskääröjä kierretään ringissä niin pitkään, kunnes musiikki loppuu. Henkilö, jolla käärö on musiikin päättyessä, lukee lapussa olevan kysymyksen ääneen. Kysymys soitetaan vertaisohjaajan toimivalle sijaissisarukselle. Jos kysymyskäärö on tyhjä, vuorossa olija voi kysyä itse haluamansa kysymyksen. Hän voi myös asettaa käärön ryhmän keskelle ja tällöin kysymyksen saa esittää ryhmäläisistä kukatansa. Vertaisohjaajat vastaavat kysymyksiin mahdollisimman kattavasti. Mikäli heillä ei ole kokemusta jostain teemasta, on mahdollista viitata muiden vastaaviin kokemuksiin.

Jaa ryhmä kahteen osaan (lapset/ nuoret. Esitä seuraavat kuusi kysymystä molemmille ryhmille:

1. Mitä uusia asioita opit?
2. Yllättikö jokin asia sinut?
3. Mikä oli mielestäsi haastavinta sijaissisaruuksessa?
4. Mikä mielestäsi on parasta sijaisperheenä toimimisessa?
5. Kannattaako mielestäsi kertoa aikuiselle ongelmistaan ja huolistaan?
6. Kenelle sinä voit jutella huolistasi?

"Kysymyskäärö".

Kysymyskääröihin tulevat kysymykset:

Kopioi,
leikkaa irti
ja tee käärö

Tee myös tyhjiä kääröjä.

Oliko teidän perheessänne koskaan sijoitettuna toisesta kulttuurista tulevaa lasta?

Kysyikö kukaan sinun mielipidettäsi ennen kuin sijoitettu lapsi muutti kotiisi?

Onko perheessäsi koskaan ollut sijoitettuna kehitysvammaista lasta?

Tulitko aina hyvin toimeen sijoitetun lapsen kanssa?

Pitikö sinun jakaa oma huoneesi?

Olitko koskaan mustasukkainen vanhempiesi sijoitetulle lapselle antamasta huomiosta?

Kenelle sinä puhuit asioista, joista olit huolissasi?

Häpesitkö koskaan sijoitetun lapsen käyttäytymistä koulussa tai kotona?

Mitä mieltä sinä olet sijaisperhetoiminnasta?

Miltä sinusta tuntui jakaa lelusi ja/tai harrastusvälineesi?

Kyllästyitkö koskaan sijaisperhetoimintaan?

Puhuiko sosiaalityöntekijä kanssasi kertoen missä mennään?

Kerrottiinko sinulle syitä, miksi teille sijoitettu lapsi tarvitsi uuden perheen?

Mitä kerroit kavereillesi ja naapureillesi, kun he kysyivät uudesta perheenjäsenestä?

Mitä teit, jos sijoitettu lapsi teki jotain hämmentävää esim. valehteli tai kiusasi muita?

Mitä on sijaissisuus? – nettiapuklinikka 25`

Selitäryhmäläisille, että hemuodostavat nyt nettiapuklinikan asiantuntijaryhmään. Asiantuntijoille on nyt tullut kirjeitä jakysymyksiä, joihin kaivataan vastausta ja apua. Lue kysymyskerrallaan ääneen pohtikaavastaustensa inpareittain ja sitten yhdessä. Jakautukaa lasten ja nuorten ryhmiin, kussakin oma ohjaaja. (New beginnings 2004)

Yli 12- v ryhmä

- Jaa ryhmä edelleen 2-3 hengen pienryhmiin.
- Anna jokaiselle ryhmälle yksi kirjeistä ja pyydä heitä kirjoittamaan kirjeeseen vastaus.
- Pyydä yhtä osallistujaa kustakin ryhmästä lukemaan sekä heille osoitettu kirje että siihen laatimansa vastaus ääneen.
- Pyydä muitakommentoimaan kirjettä javastausta.

Moi,

Perheeni on toiminut sijaisperheenä viisi vuotta ja sinä aikana meille on ollut sijoitettuna useita lapsia. Olen ollut hyvin toimeen kaikkien muiden kanssa, paitsi Nikon (10.v), joka sijoitettiin meille puoli vuotta sitten. Hän pelaa aina tietokoneella huoneessani, vaikka olen kieltänyt häntä menemästä huoneeseen silloin, kun en itse ole kotona. Hän saa minut hulluksi! Olen lukinnut huoneeni oven, jotta hän ei tule poissa sieltä, mutta hän löysi avaimen, meni huoneeseeni ja sotki sen samalla pilaten yhden tärkeän koulutehtäväni. Nyt olen pulassa, koska tehtävä olisi pitänyt palauttaa eilen. En ole kertonut vanhemmilleni, koska en halua huolestuttaa heitä, mutta en tiedä, mitä minun oikein pitäisi tehdä.

- Kalle

Moi,

Olen 15-vuotias tyttö ja perheeni tarjoaa lyhytaikaista perhehoitoa sijoitetuille lapsille. Jaan on tällä hetkellä huoneeni 14-vuotiaan Annan kanssa, joka sijoitettuna meille. Hän on asunut meillä kolme viikkoa ja kertoi minulle eilen illalla käyttävänsä ekstaasiä käydessään discoissa. Nyt Anna haluaa, että minäkin kokeilisin sitä ja vakuuttaa käytön olevan turvallista. Pidän hänestä todella paljon ja minua pelottaa, että Anna joutuu lähtemään meiltä, jos kerron asiasta vanhemmilleni. Ainoa asia, joka Annasta todella ärsyttää minua on se, että hän lainaa vaatteitani lupa pyytämättä, enkä oikein tiedä, mitä voisin asialle tehdä. Mikä neuvoksi?

- Rebecca

Moi,

Olen 14-vuotias tyttö ja perheeni toimii sijaisperheenä. Meille sijoitettu 8-vuotias tyttö kertoi minulle salaisuuden. Häntä on satutettu ennen kuin hän muutti meille ja hän sanoi, etten saa kertoa tätä kenellekään. Minua todella huolestuttaa se, mitä hän kertoi, ja tulensii tä hyvin surulliseksi. Mitä minun pitäisi tehdä?

- Jonna

Alle 12- v ryhmä

- Lue kirjeet ääneen ja pyydä ryhmäläisiltä ideoita, mitä kirjeeseen voisi vastata. Kirjaa ideat ylös.
- Keskustelkaa ja kommentoikaa yhdessä.

Moi,

Olen 8-vuotias tyttö ja meille on sijoitettu 7-vuotias tyttö. Aina kun haluaisin viettää aikaani isäni kanssa, sijoitettu lapsi on läsnä. Ennen meillä oli kivaa, mutta nyt kaikki on muuttunut. Toivoisin, että kaikki olisi kuten ennenkin. Olen kyllästynyt jakamaan barbinia huoneen sijoitetun lapsen kanssa. Minun pitää jakaa jopa ystäväni hänen kanssaan! Tykkään kyllä hänestä, mutta toivoisin, ettei hän olisi kanssani koko ajan. Mitä minun pitäisi tehdä?

- Maria

Moi,

Olen 10-vuotias poika ja minulla on kaksi nuorempaa siskoa. Lisäksi meille on sijoitettu 13-vuotias Jaakko. Tulemme Jaakon kanssa toimeen, mutta jos kukaan kiusaaminen uajavarasta karkkejani. En välitä tästä juurikaan, mutta minua ärsyttää, ettei Jaakko jaa mitään omia tavaroita kanssani, eikä hän anna minun edes pelata pleikkariaan. Kun kävelin viime viikollakouluun, näin Jaakon erään kaupan edessä tupakalla kavereidensa kanssa. Jos vanhempani saisivat tietää, he todellasi uuttisivat! Jaakko lupasi, että ellen kerro näkemästäni vanhemmilleni, hän ei vie karkkejani tällä viikolla. Mitä minun pitäisi tehdä?

- Ilmari

Tapaamisen yhteenveto ja sulkeminen:

Kertaus

Kerro, että olemmekahdentapaamisen aikana käyneet läpi teemaa, mitä on sijaissisuus. Kerro, että näitä keskusteluita on hyvä jatkaa kotona ja opaskirjaan kannattaapalata vielä montakertaakotonayhdessä vanhempien kanssa. Pyydä osallistujia täyttämään kotonaomaverkostokarttasivujavastaamaan aukeaman kysymyksiin.

Muistuta osallistujiasi siitä, miten ryhmän alustatus-tuimmetoisiimme jateimme yhteisen tapaamisiamme koskevan sopimuksen. Viittaalyhyestikeskusteluun, jota käytiin edellisessä tapaamisessa – esim. miksi lapset ja nuoret tarvitsevat perhehoitoa, perhehoidon eri muodot, lapsen oikeudet. Kerro, että tänään keskustelimme identiteetistä, sijaisperheenä toimimisen sijaisisaruuden myönteisistä ja kielteisistä puolista sekä siitä, ettei lasten/nuorten koskaan tarvitse itse ratkoa omia ongelmiaan ja huoliaan. Juttelimme myös salaisuuksista, suojaavista tarinoista ja luottamuksellisuudesta. Keskustelimme myös siitä, että perheillä on erilaisia tapoja – miten auttaa sijoitettua lasta sopeutumaan uuteen kotiin? Mietimme sääntöjä, jotka voivat lisätä lasten ja nuorten turvallisuutta. Pohdimme myös erilaisia tapoja jättää hyvästit sekä sitä, kuinka tärkeää hyvästien jättäminen on.

Sydän harjoitus 20'

Väritäkää sydämet opaskirjan aukeamalta. Kysy lopuksi ryhmäläisiltä, mikä oli tärkein asia, minkä sydäntä värittäessään huomasit? Rohkaise osallistujia keskustelemaan sydämistään vanhempien kanssa.

Välitehtävä: Tukiverkkoni.

Pyydä osallistujia täydentämään kotonaomaverkostopuunsajakeskustelemaansiitä yhdessä vanhempiensa kanssa.

Arviointi:

HUOM! Jätä arviointi, palautteen keruu ja osallistumistodistusten jako kolmannen kerran loppuun, jos päätät järjestää ryhmäläisille vielä elokuvakerran.

Vaihtoehto 1: Ryhmäkeskustelu (10 min)

Esitä ryhmille seuraavat kysymykset (varaariittävästi aikaa keskusteluun)

- Mikä oli parasta ryhmätapaamisissa?
- Mikä oli ikävintä ryhmätapaamisissa?
- Mitä opit?
- Mitä muuttaisit ryhmätapaamisissa?
- Mikä on jäänyt tapaamisista parhaiten mieleesi?

Tallenna vastaukset/keskustelu ja kiitä osallistujia

Vaihtoehto 2: Palautelomake

Pyydä ryhmäläisiä täyttämään palautelomake (Liitteet 3 ja 4) ja neuvo tarvittaessa. Korosta palautteen antamisen merkitystä ja rehellisyyttä vastauksissa. Kero miten/mihin palautteita käytetään. Kerää täytetyt lomakkeet ja kiitä osallistujia.

Loppupiiri:

Jos päätät tehdä ryhmätapaamisesta tähän, kiitä ryhmäläisiä osallistumisesta tapaamisiin. Jaa osallistumistodistukset ja halutessasi jokin pienimuistoryhmästä. Muistuta osallistujia työkirjoistajaniidensisältämästä informaatiosta. Kirjoihin on helppo palata myöhemmin, kun jos/kun perheeseen sijoitetaan lapsi. Kiitä osallistujia ja hyvästelkää toisenne.

3 Kolmas tapaaminen: Elokuvakerta ja loppujuhla Lasten animaatio Näkymätön Ninni (alle 12 v.)

Tavoite:

Syventää elämyksellisesti osallistujien käsitystä sijoitetuista lapsista ja perhehoidosta.

Materiaalit

- Pikkuesineitä
- Näkymätön lapsi DVD
- Muumimamma pehmolelu/käsinukke tai ohjaaja voi pukeutua Muumimammaksi
- Käsilaukku ja tehtäväkortit
- Iso paperi ja Ninnin osat (kulkunen, mekko, jalat, kädet, pää, suu, nenä)
- Makutarjotin (porkkananpaloja, rusinoita, suolapähkinöitä tmv)
- Tunnustelupussi (esinepussi, jossa esim. pallo, pyykkipoika, käpy tmv.)
- Pehmeä pallo tai nystyräpallo hierontaan
- Kakku tai muffinsseja, kermavaahtoa ja koristelutarvikkeet

Virittäytyminen 30´

Tunnelmakierros: Varaapöydälle pikkuesineitä. Pyydä osallistujia valitsemaan esinejako kertomaan sen avulla, mitä jätti taakseen kotiin ja millä mielellä tulee ryhmään.

Animaatio Näkymätön lapsi. 30´

Kerro, että täällä kerralla katsomme yhdessä elokuvan ja työskentelemme sen pohjalta.

Elokuvasisältö: Tuutikki tuo erään aateisen päivänä Muumi-perheeseen näkymättömän vieraan, Ninnin. Ninni on asunut ilkeän ja sarkastisen tätinsä luona ja muuttanut vähitellen näkymättömäksi. Niin voikäydä, jos jotakutasäikytellään kovin paljon. Muumi-perheen hoivissa Ninni muuttuu vähitellen näkyväksi.

Työskentely

Kerrolapsille, että joskus sijoitetut lapsetkinsaattavat muistuttaa Ninniä. He tarvitsevat huolenpitoa jaystävällistä kohtelua uskaltaakseen olla oma itsensä.

Operaatio Ninni näkyväksi. Laita seinälle suuri tyhjä paperi, johon on kiinnitetty kulkunen. Kerro, että tämä on Näkymätön Ninni ja että meidän on lisinyt yritettävä keksiä keinoja saada hänet näkyväksi. Keksi käälasten kanssa yhdessä keinoja ja tapoja auttaa. Tee tukäteen valmiiksi tehtäväkortteja (laulu, leikki, maku, hieronta, tunnustelupussi, juhlat) ja laita kortit Muumimamman käsilaukkuun. (Koponen, Raitanen ja Siltavuori 2010)

Lähdetään lasten kanssa kysymään neuvoa Muumimammalta, miten Ninnin sais näkyväksi. Lapset saavat nosta käsilaukustayhdentehtäväkortin. Työskennellään tehtäväkorttien mukaan. Aina, kun yksileikkion leikitty, ilmestyy Ninnistä näkyviin jokin osa seinällä olevalle paperille.

I Tehtäväkortti: Leikitään leikki -> Ninni saa jalat.

Vaihtoehto 1: Hillopurkkihippa. Yksi lapsi valitaan hillovarakaaksi, toiset ovat hillopurkkeja keittiössä. Hillopurkeille jaetaan pienikuvalappu, jossa on jokin marja, elisiitä on kyseinen hillotehty. Lappua ei näytetä muille.

Hillovaras tulee keittiöön ja huhuilee erilaisia keksimään hillojanimeltä. Jos joku lapsion mainitun sorttinen hillo, hän nousee ja juoksee karkuun sovittuun kellariinturvaan. Jos varassa ahillopurkin kiinni, tästä tulevuorostaan varas. Vanhavaras jää kiinniottoapulaiseksi.

Vaihtoehto 2: Salaattikulho. Osallistujat jaetaan neljään ryhmään ja kukin ryhmä menee istumaan huoneen nurkkaan lattialle. Ensimmäinen ryhmä on tomaatit, toinen kurkut, kolmas paprikat ja neljäs vaikkapa sipulit (tai lapset voivat itse ehdottaa mitä salaattiaineita olisivat). Kun ohjaaja huutaa ”kurkut ja sipulit” nämä ryhmät vaihtavat paikkaa. Ryhmä, joka ensimmäisenä istuu paikoilleen, saapistein. Ohjaaja laskee pisteitä. Näin eriryhmien paikkoja vaihdellaan. Kun ohjaaja huutaa ”salaattikulho”, kaikki ryhmät vaihtavat paikkaa.

II Tunnustelupussi -> Ninni saa mekon.

Varaapussiin erilaisia esineitä (käpy, kynä, pallojne.). Lapset yrittävät vuorollaantunnustella arvata, mistä esineestä on kyse.

III Makutarjotin -> Ninni saa pään

Maistellaan makuja silmä kiinni. Lasten silmät sidotaan huivilla. Annetaan lasten maistaa eri makuja ja he yrittävät arvata, mistä ruuasta on kyse (Porkkana, kurkku, suklaa, suolapähkinä). Huomioi allergiat. Jätä seuraavat kaksi korttia viimeiseksi:

IV Tehtäväkortti -> Ninni saa kädet:

Vaihtoehto 1: Lumiukko-rentoutus. Asettukaa makuulle lumiukoiksi, jotka alkavat sulaa. Jännittäkää ja rentouttaka vuoron perään eri kehon osat: jalat, vatsa, kädet, kasvot. Lumiukko sulaa lötköksi. Kun ohjaaja käy siipaisemassa poskeahöyhenellä lapsiaan nousta.

Vaihtoehto 2: Pallohieronta. Pötkötellään mahallaan, rentoudutaan ja kuunnellaan musiikkia. Ohjaajat hierovat pallolla vuorotellen lasten selkiä.

V Järjestetään Ninnille synttärarit -> Ninni saa suun. Koristellaan kakkutaikakikille muffinssit (pikku-kakut)

VI Lauletaan onnittelulaulu -> Ninni saa silmät.

Välipala ja kakun syöntiä sopivassa välissä

Vedä tapaaminen yhteen. Kerro, että on tärkeää, että lapset saavat olla rauhassa lapsia ja elää turvassa. Sijoitetut lapset ovat joutuneet useinkokemaan ikäviä asioita ja saattavat sen vuoksi olla varuillaan taiseurullisia, joskus myös myöskin riekkaita. Hesaattavat luulla, ettei heistä välitetä tai pidetä. Kaikkialapsi pitää kannustaa ja kuunnella eikä heitä saakohdella kaltoin. Kun aikuinen pitää lapsesta ja hyväksyy hänet, lapsikin voi alkaa pitää itsestään ja tulla näkyväksi. Ihannin kuin Ninnillekin kävi.

Jos jää aikaa, voitte leikkiä vapaasti tai piirtää sadun pohjalta.

Lasten tapaamisten päätös

Keskustelkaa lasten kanssa, mikä tapaamisessa oli kivaa, mikä tylsää ja mikä tärkeää. Täyttäkää palautelomakkeet mikäli ette tehneet sitä jo edellisellä kerralla. Jaalapsille osallistumistodistukset. Kiitä osallistumisesta ja toivota hyvää kotimatkaa.

3 Kolmas tapaaminen: Elokuvakerta ja loppujuhla

Nuorten elokuva Rosan tarina

Tavoite:

Syventää elämyksellisesti osallistujien käsitystä sijoitetuista lapsista ja perhehoidosta.

Virittäytyminen

Tunnelmakierros: Varaa pöydälle pikkuesineitä. Pyydä osallistujia valitsemaan esinejakkomaansa avulla, mitä jättätkseen kotiin ja millä mielellä tulee ryhmään.

Tarina Rosasta (kesto 45 min)
www.tarinarosasta.com

Kerro, että tällä kerralla katsomme yhdessä elokuvan ja työskentelemme sen pohjalta.

Elokuvan sisältö: Viisi lasta ja nuorta kertovat elokuvassa tarinansa siitä, millaista on tuntea itsensä yksinäiseksi, luopu vanhemmistaan ja muutta sijaisperheeseen. Ohjaaja Renee Bo Hansen on antanut viidelle tanskalaiselle sijoitetulle lapselle näytämön, jossa he voivat kertoa kokemuksistaan kolmannessa persoonassa. Elokuvas lapset ja nuoret luovat yhdessä piirtäjän kanssa animaation, tarinan Rosasta. Rosa joutuu luopumaan vanhemmistaan ja lähtemään yksinäiselle, tuntemattomalle matkalle. Elokuva antaa äänen kaikille sijoitetuille lapsille.

Työskentely

Yhteismaalaus 30`

Purkaa elokuvan herättämät päällimmäiset tunteet ja ajatukset. Kiinnitä seinälle pitkä paperi tai levitä se pöydälle, jotta pääsee kiertämään ympäri. Annalapsille/nuorille käyttöön sormivärit ja laita soimaan instrumentaalimusiikkia. Pyydä heitä maalaamaan paperille tunteita, joita elokuva herätti.

Materiaalit

- pikkuesineitä
- elokuva: Tarina Rosasta (kesto 45 min)
- iso paperi, sormivärit
- paperia, kyniä ja teippiä
- välipalatarvikkeet

Keskustelkaamaalamisen jälkeen ensin pareittain ja sitten ryhmässä:

- millaisia tunteita elokuva sinussa herätti?
- mikä jäi päällimmäiseksi ajatuksesi?
- mikä kohta tai tilanne kosketi sinua eniten?

Pohtikaa yhdessä, mitkä asiat olivat auttaneet näitä lapsia ja nuoria selviytymään.

Välipala 30`

Työskentely jatkuu

Voimavarapuut 30`

Piirtäkää voimavarapuut laittamalla omakäsipaperille ja piirtämällä sen ääri viivat. Käsi muodostaa puun:

- 1) Juuret. Kirjoittakaa asioita, jotka antavat itselle voimavaroja.
- 2) Runko. Kirjoittakaa vahvuuksia – missä olen hyvä.
- 3) Oksat. Mitä erilaisia rooleja minulla on (lapsi, oppilas, kaveri...)
- 4) Lehdet. Mitä asioita eri rooleissani haluaisin kehittää (esim. kaverina – avuliaisuus)
- 5) Kirjoittakaa voimavarapuunneviereen oma voimavara lause tai motto.

Nuorten tapaamisen päätös 30`

Lukekaa ääneen voimavaralauseet. Jostä määli ryhmä tapaamisen päätöskerta, siirrä toisen tapaamisen palautteen keruu ja osallistumistodistusten jakotälle kerralle. Kiitä osallistumisesta ja toivota hyvää kotimatkaa.

Lähteet

Brask, M. (2005) "Säetvoikuvitella, miltä tuntuu..." Ammatillisten perhekotien ja sijaisperheiden biologisten lasten kokemuksia sijaissisaruuudesta. Opinnäytetyö. DIAK.

Höjer, I. (2007) Sons and daughters of foster carers and the impact of fostering on their everyday life. *Child and Family Social Work* 12 (1), 73-83.

Inkilä, T. (2000) Vieraita lapsia perheessä: sijaisperheiden omien lasten kokemuksia sijoituksesta. Pro gradu-tutkielma. Yhteiskuntapolitiikka. Jyväskylän yliopisto.

Janhunen, T. (2007) Pysyvyydenturvaaminen perhehoidossa – käsikirja sijoitusten purkautumisen ennaltaehkäisemiseksi. Perhehoitoliitto.

Kaplan, C. (1988) The biological children of foster parents in the foster family. *Child and Adolescent Social Work* 5 (4), 281-299.

Kerola, M. (2010) "Nokylmäpiänsitä silleen iinkusiskona". Sijaissisaruuksiperheen biologisten lasten näkökulmasta.. Pro gradu-tutkielma. Kasvatustiede/Sosiaalityö. Yhteiskuntatieteen ja filosofian laitos. Jyväskylän yliopisto.

Ketola, J. (2005) Biologiset lapset sijaisperheessä. *Perhehoito* 4/2005.

Kinnunen, H. (2008) "Sehänniinkuonsille estimun pikkusisko" -sijaisperheen biologisten lasten kokemuksia sijaissisaruuudesta. Pro gradu-tutkielma. Sosiaalityö. Kuopion yliopisto.

Koponen, J., Raitanen, T. ja Siltavuori, S. (2010) Näkymätön lapsi – sijaissisaruuksia käsittelevä draamatyöpaja. *Pesäpuun lehti* 1/2010, s. 11-13

Kyllönen, J. ja Sutinen, J. (2007) "En ollutkaan setyyppi, joka sai kaiken huomion". Sijaisperheiden biologisten lasten kokemuksia sijaissisaruuudesta. Opinnäytetyö. Sosiaalialan koulutusohjelma. Sosiaalikasvatuksen suuntautumisvaihtoehto. Savonia-ammattikorkeakoulu. Iisalmi.

New beginnings (2004) Leaders Guide. Irish Foster care Association.

Younes, M. ja Harp, M. (2007) Addressing the impact of foster care on biological children and their families. *Child Welfare* 86 (4), 21-40.

Sijaissisaruus-ryhmät

Sijaissisaruus-ryhmät on tarkoitettu sijaisvanhempien PRIDE-ennakkovalmennuksessa olevien perheiden omille lapsille. Sijaissisaruus-ryhmissä tuleviensijaisperheiden omiabiologisia lapsia ja nuoria perehdytetään sekä valmennetaan mahdolliseen tulevaan sijaissisaruuteen. Ryhmät kokoontuvat 1-3 kertaa ja ne perustuvat Pesäpuu ry:ssä tuotettuihin Sijaissisaruus-materiaaleihin.

Ryhmiä päätarkoitus

- Tutustua ja verkostoitua sijaisvanhemmuutta harkitsevien perheiden lasten kanssa
- Syventää ryhmäläisten tietämystä sijaisperhetoiminnasta, sijoitetuista lapsista ja sijaissisaruudesta
- Rohkaista kertomaan omista mielipiteistään ja tunteistaan sekä tekemään kysymyksiä

Toimintatapa

Ryhmät ovat toiminnallisia sijaissisaruuteen tutustutaan keskusteluiden, ryhmätöiden, roolipelien, leikkien ja harjoitusten avulla. Jokainen osallistujasa oma opaskirja tai satukirja, johon voi palata kotona yhdessä vanhempien kanssa.

Tapaamisten teemoja

Minä ja perheeni
Miksi lapset/nuoret tarvitsevat sijaisperheitä?
Mitä sijaisperhetoiminta on?
Lasten oikeudet
Arki, erilaiset tavat ja tottumukset perheissä
Läheiset tukiverkkona
Mitä on sijaissisaruus?

Lisätietoja

Kutsu Sijaissisaruus- ryhmään!

Sijaissisaruus-ryhmätarkoitettulapsillejanuorille,joidenvanhemmatosallistuvatparhaillaansijaisvanhempien valmennuskurssille.Lastenjanuortentapaamisissatutustutsijasiperhetoimintaantoimintojen,keskustelujen, harjoitusten ja pelien avulla. Välissä syödään välipalaa.

Ryhmässäsaattietoasijaissisaruudestajatutustutsamanikäisiinkavereihin,joidenvanhemmatharkitsevatparhaillaansijaisperheeksiryhtymistä.Jokainenryhmäänosallistuvasaamukaansaomanopas-jatehtäväkirjan.

Tapaamispaikka:

Kokoontumiajankohdat:

Ryhmän ohjaajat ja yhteystiedot:

Tervetuloa mukaan!

Ilmoittautuminen Sijaissisaruus-ryhmään

Osallistujan nimi ja ikä _____

Osoite _____

Puh. _____

Vanhempien nimet ja yhteystiedot

Äitipuh. _____ e-mail _____

Isä puh. _____ e-mail _____

Lapsen erityisruokavalio:

Muuta, mistä ohjaajien olisi hyvä tietää:

Lapseni saa osallistua sijaissisaruusryhmään KYLLÄ EI

Lastani saa valokuvata KYLLÄ EI

Pvm

Huoltajan allekirjoitus

Lomake palautetaan ryhmän ohjaajalle:

LAPSEN/NUORENPALAUTELOMAKESIJAISSISARUUSTAPAAMISISTA

Päivämäärä _____. 200_____

Olen _____-vuotias tyttö/poika

Osallistuin Sijaissisaruu-ryhmään, koska

Asiat ja tehtävät, jotka olivat minusta

Mukavia...

Tärkeitä...

Vaikeita...

Turhia

Oliko tapaamisista mielestäsi hyötyä, kun mietit mahdollista sijaissisaruuuttasi (ympyröi)

1) paljon

2) jonkin verran

3) vähän

4) ei lainkaan

Onko jotain, mitä haluaisit vielä kysyä tai mistä haluaisit tietää lisää?

Tällä hetkellä olen (ympyröi):

vihainen
rohkea
epätoivoinen
rauhallinen

pelokas
pirteä
toiveikas
väsynyt

levoton
turhautunut
itkuinen
iloinen

tyytyväinen
innostunut
surullinen

Kiitos arvokkaasta palautteestasi!

LAPSEN PALAUTE SIISSISARUUSRYHMÄSTÄ

Jos et vielä osaa kirjoittaa, niin aikuinen voi kirjoittaa vastaukset puolestasi tai voit ihan yhtä hyvin piirtää.

Päivämäärä _____. _____. 200_____

Olen _____-vuotias tyttö/poika

Minusta sijaissaruustapaamisissa oli

kivaa

kurjaa

Kiitos arvokkaasta palautteestasi!

Osallistumistodistus

.....
on osallistunut sijaissisarusten valmennusryhmään / tutustunut opaskirjaan

Ryhmässä / työkirjassa käsitellyt teemat:

Minä ja perheeni
Miksi lapset/nuoret tarvitsevat sijaisperheitä?
Mitä sijaisperhetoiminta on?
Lasten oikeudet
Arki, erilaiset tavat ja tottumukset perheissä
Läheiset tukiverkkona
Mitä on sijaissisaruus?

Ryhmän työskentelytavat:
Harjoitukset, tehtävät, ryhmätyöt ja keskustelut.

Paikka ja aika

.....

Allekirjoitukset

.....

.....

Mitä on sijaissisaruus?

Sijaisvanhemmuus koskettaa kokoperhettä. Sijaisperheiden omat, biologiset lapset ovat merkittävässä asemassa sijoitusten onnistumista ajatellen. Perhehoitajuutta harkitsevien omien lasten on kintärkeää saada ennakkoon ikä tasolle sopiva tieto asiasta, mihin perhe on aikeissa ryhtyä, millaisiaperhehoidon muotoja on olemassa, miksi lapsi sijoitetaan ja mitä sijaissisaruu tarkoittaa. Lapset tarvitsevat myös mahdollisuuden esittää kysymyksiä, tuoda esiin mielipiteitään sekä pohtia asiaa rauhassa. Sijaissisarukset, jotka ovat saaneet ennakoivaa valmennusta ja tulleet kuulluiksi sijoitusprosessissa, selviytyvät paremmin myös perhehoidon haasteista.

Pesäpuurypyrkii edistämään sijaisvanhempien PRIDE-ennakkovalmennuksessa olevien perheiden omien lasten tunteiden, näkemysten ja toiveiden kuulemistasi sijoitusprosessinaikana. Tämä ohjaajan opassisältää vinkkejä lasten ja nuorten Sijaissisaruu-ryhmien ohjaamiseen sijaisvanhempien ennakoivaa valmennuksen rinnalla. Ohjaajan oppaaseen on mallinnettu kolme tapaamista ala-jäylä kouluikäisille. Ryhmien tehtäväkirjoina toimivat lapsille (7-12-v.) sekä nuorille (12-16-v.) suunnatut Sijaissisaruu-oppaat. Alle kouluikäisten perehdyttämiseen on tuotettu sijoituksesta kertova satukirja, Miuku Pörrönen, oheismateriaaleineen. Materiaalisältää vinkkejä kahden alle kouluikäisen tapaamisen ohjaamiseen. Sijaissisarusten valmennusoppaan on kehittänyt yhteistyössä nuorten kokemusasiantuntijoiden ja ammattilaisten kanssa. Innoittajana on toiminut Irish Foster Care Association –järjestön New Beginnings- materiaali.

